

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2025 30 stp

Fakultet for miljøvitenskap og naturforvaltning

Mineralutvinning på Fensfeltet

**En kvalitativ studie om involvering av lokalbefolkning
i Nome med hensyn til potensiell gruvedrift**

Mineral extraction at the Fen Complex

A qualitative study of local community involvement in Nome
in relation to potential mineral development

Camille Jane Esmero Fredriksen

Forord

Denne masteroppgaven er skrevet våren 2025, som en del av masterutdanningen «Miljøvitenskap» ved fakultet for miljøvitenskap og naturforvaltning, Norges Miljø- og Biovitenskapelige Universitet (NMBU).

Først og fremst vil jeg rette en stor takk til min veileder Yevgeniya Tomkiv. Du har vært uvurderlig helt frem til siste slutt. Tusen takk for alle konstruktive tilbakemeldinger på oppgavens innhold og struktur. Det ble en hektisk avslutning, og jeg setter stor pris på at du kastet deg rundt på korte varsler.

Takk til alle mine informanter som tok seg tid til å stille til intervju. Først vil jeg takke kommune og industri som setter av tid i en hektisk hverdag til en masterstudent. Deretter vil jeg takke de lokale informantene for tiden og tilliten dere har plassert hos meg. Dere har alle lært meg mye, og uten dere ville ikke oppgaven vært skrevet.

Til slutt ønsker jeg å takke min kjære Anders. Uten din støtte, tålmodighet og gode ord, hadde jeg aldri klart det. Takk for at du alltid stiller opp for meg.

Camille Jane Esmero Fredriksen

Porsgrunn, 15 mai 2025

Sammendrag

De siste årene har mineralutvinning i Norge blitt et mer aktuelt tema, særlig i lys av det økende behovet for sjeldne jordarter i den grønne omstillingen. Fensfeltet i Telemark fremstår som et sentralt område for mulig utvinning av slike ressurser. Likevel er det flere hensyn som må balanseres ved en eventuell gruvedrift, både miljømessige, sosiale og økonomiske. Dersom det blir gruvedrift i Nome, er det særlig lokalbefolkningen som vil bli direkte påvirket.

Målet med denne studien er å undersøke synspunkter og opplevelser fra tre aktører (kommune, industri og lokalbefolkning), knyttet til prosessene på Fensfeltet. Studien bygger på kvalitativ tilnærming ved bruk av semistrukturerte intervju og følgende forskningsspørsmål:

- Hvilke faktorer og perspektiver vektlegger de ulike aktørene rundt prosessen på Fensfeltet?
- Hvordan opplever de ulike aktørene medvirkningsprosessen om utviklingen på Fensfeltet?

Kommunen og industrien forteller at det er en læringsprosess, og de har ikke fasiten. Industrien forteller at de har forsøkt å engasjere gjennom åpne folkemøter. Meningene blant lokalbefolkningen varierer i stor grad og prosessen preges av at den fortsatt er i tidlig fase. Blant lokalbefolkningen vektlegger noen potensialet for at prosjektet vil gi positive ringvirkninger til lokalsamfunnet, mens andre fortsatt har mange ubesvarte spørsmål, særlig knyttet til miljøkonsekvenser. I forhold til medvirkning, forteller noen lokale at de opplever prosessen som god, mens andre peker på ensidig kommunikasjon, begrenset medvirkning og etterspør mer balansert informasjon synspunkt fra kommune og industri.

Industrien forteller at sosial aksept er noe de jobber aktivt med og de ser ut til å ha en bevisst strategi for å bygge tillit og vise ansvarlighet. Samtidig har kommunen lagt til rette for medvirkningsarena gjennom bærekraftsråd. Erfaringene fra bærekraftsrådet har imidlertid vært varierende. Flere lokale informanter opplever at informasjonen enten har blitt utelatt eller ikke blitt tydelig kommunisert. I følge Arnstein (2019) medvirkningsstige, er medvirkning på det laveste nivået å bli gitt informasjon, uten å ha særlig mulighet til å bli hørt. Dette er noe som kommer frem blant flere av de lokale og kan peke på at det er mye som gjenstår for å få en fullverdig medvirkningsprosess mellom aktørene.

Abstract

In recent years, mineral extraction in Norway has become a more relevant topic, especially in light of the increasing need for rare earths in the green transition. The Fen Complex in Telemark appears to be a key area for possible recovery of such resources. Nevertheless, there are several considerations that must be balanced in the event of a mining operation, both environmental, social and economic. If there is mining in Nome, it is especially the local population who will be directly affected.

The aim of this study is to investigate the views and experiences of three key stakeholders (municipality, industry and the local population), related to the processes on the Fens field. The study is based on a qualitative approach using semi-structured interviews and the following research questions:

- What factors and perspectives do the various groups in relation to the process on the Fen Complex emphasize?
- How do the various groups experience the participation process in the development of the Fen Complex?

The municipality and the industry say that it is a learning process, and they do not have the answers. The industry says that they have tried to engage through open public meetings. Opinions among the local population vary greatly and the process is characterized by the fact that it is still in the early phase. Among the local population, some emphasize the potential for the project to have positive ripple effects for the local community, while others still have many unanswered questions, especially related to environmental impacts. In relation to participation, some locals say that they experience the process as good, while others point to one-sided communication, limited participation and demand more balanced information from the point of view of the municipality and industry.

The industry says that social acceptance is something they work actively with and they seem to have a conscious strategy to build trust and show responsibility. At the same time, the municipality has facilitated a participation arena through sustainability councils. However, the experiences from the sustainability council have varied. Several informants feel that the information has either been omitted or not clearly communicated.

According to Arnstein's (2019) participation ladder, participation at the lowest level is being given information, without having much opportunity to be heard. This is something that comes to light among several of the locals and can point out that there is a lot that remains to be done to get a full-fledged participation process between the groups.

Innhold

Forord	iii
Sammendrag	iv
Abstract	v
1 Innledning.....	1
2 Bakgrunn	3
2.1 Sjeldne mineraler på dagsordenen	3
2.1.1 Regjeringens ambisjoner	3
2.2 Fensfeltet	4
2.2.1 Beliggenhet.....	4
2.2.2 Lokal industri	4
2.2.3 Naturlig radioaktivitet og problemavfall etter niob produksjon.....	5
2.2.4 Befolkning og utfordringer i Nome kommune.....	6
2.2.5 Nåværende status for gruvedrift på Fensfeltet.....	6
2.3 Lokaldemokrati og medvirkning	7
2.3.1 Kommunens rolle og utfordringer med medvirkning	8
2.4 Formål og forskningsspørsmål.....	9
2.4.1 Avgrensning og avklaringer	10
3 Metode	10
3.1 Vitenskapsteoretisk grunnlag	11
3.1.1 Kvalitativ metode.....	11
3.2 Datainnsamling: Intervju	13
3.2.1 Utvalg av informanter	14
3.2.2 Gjennomførelse av intervjuene	15
3.3 Dataanalyse	16
3.4 Studiets troverdighet og begrensninger.....	17
3.5 Etikk, informert samtykke og anonymisering.....	20
4 Resultat	21
4.1 Kommune.....	21
4.1.1 Planlegging og planverk.....	21
4.1.2 Aspekter og vektlegging	23
4.1.3 Medvirkning.....	25
4.2 Industri	27
4.2.1 Industriens planer og fremgangsmåte	27
4.2.2 Aspekter og vektlegging	28
4.2.3 Medvirkning.....	31

4.3	Lokalbefolkning	34
4.3.1	Informanter og deres engasjement i prosessen	34
4.3.2	Aspekter og vektlegging	34
4.3.3	Medvirkning.....	38
5	Diskusjon	43
5.1	Aspekter og vektlegging	43
5.2	Medvirkning	48
6	Konklusjon	52
7	Kildehenvisning	54
	Vedlegg	61
	Vedlegg A	61
	Intervjuguide kommune	61
	Vedlegg B	62
	Intervjuguide industri	62
	Vedlegg C	63
	Intervjuguide lokalbefolkning.....	63
	Vedlegg D	65
	Samtykkeerklæring, lokalbefolkning	65
	Vedlegg E	68
	Samtykkeerklæring, kommune og industri.....	68
	Vedlegg F.....	71
	Publisert post på sosiale medier – rekruttering av informanter «Forespørsel til intervju»	71

1 Innledning

Mineralutvinning har historisk sett vært en viktig drivkraft for økonomisk utvikling, men har ofte gått på bekostning av miljø og sosiale interesser uten tilstrekkelig hensyn til utvikling eller bærekraft (Singh et al., 2016; Tost et al., 2018). I nyere tid stilles det større krav til hvordan mineralutvinningen skal foregå, og bransjen har hatt store fremskritt i å implementere bærekraftprinsipper. Samtidig har de sosiale og miljømessige hensynene fått større innflytelse på hvordan gruvedriften planlegges og gjennomføres (Tost et al., 2018). Dette gjelder utvinning av tradisjonelle råvarer (bl.a. jern), men inkluderer også sjeldne jordartelementer som blir stadig viktigere i dagens høyteknologiske samfunn.

Sjeldne jordarter spiller en sentral rolle i det moderne samfunnet, og etterspørselen er økende (Chen & Zheng, 2019; Dushyantha et al., 2020). Disse inngår som viktige komponenter i blant annet i forsvarsmateriell, el-biler, medisin og fornybar energi. Elementene anses som samfunnskritiske, og det har derfor blitt mer aktuelt å kartlegge og utnytte forekomster av REE. (Dushyantha et al., 2020)

Fensfeltet i Telemark fremstår som et særlig aktuelt område for mulig utvinning av sjeldne jordarter i Norge, grunnet forekomstens omfang (Popic et al., 2011). Den geologiske sammensetningen er grundig dokumentert, og område regnes som Europas største forekomst av sjeldne jordarter hittil (Popic et al., 2011; Prestvik, 2024).

Det er flere hensyn som må balanseres før etablering av en gruvedrift. Mineralutvinning innebærer utnyttelse av ikke-fornybare ressurser, som vil medføre store arealinngrep og betydningsfulle konsekvenser for lokalmiljøet (Selo & Ngole-Jeme, 2022). Dette gjør det nødvendig med en helhetlig vurdering av økonomiske, sosiale og miljømessige konsekvenser (Tost et al., 2018).

Det er særlig lokalbefolkningen som vil bli påvirket av nye gruvedriftprosjekter, og i moderne mineralutvinning anses lokal aksept som en grunnleggende forutsetning. Uten støtte fra lokalsamfunnet risikerer gruveprosjekter å møte motstand og misnøye (Badera, 2014). Det er mange faktorer som spiller inn for å oppnå lokal aksept, og det handler om mer en tillatelse

fra myndighetene (Eckl et al., 2025). Det handler om den løpende støtten fra lokalsamfunnet, og forutsetter transparens, åpenhet og tillit (Eckl et al., 2025).

For at prosessen skal føles ekte må den faktiske innflytelsen på beslutningsprosessene legges til rette (Arnesen et al., 2024). Målet er å inkludere innbyggerne, og for å ikke skape uro eller bekymringer blant lokalsamfunnet opptrer kommunen ofte upartisk (Torfing et al., 2022). Det er også viktig at medvirkningen er representativ for resten av befolkningen, noe som er krevende å oppnå i praksis. En velfungerende medvirkning er når innbyggerne opplever at deres stemme blir hørt og har betydning i prosessene som foregår (Arnesen et al., 2024).

Oppgavens struktur er organisert slik:

- *Kapittel 2: Bakgrunn og tema for studien, oppgavens mål og forskningsspørsmål*
- *Kapittel 3: Metodisk tilnærming*
- *Kapittel 4: Resultater fra intervjuene*
- *Kapittel 5: Resultatene diskuteres i lys av forskningsspørsmålene*
- *Kapittel 6: Konklusjon og avsluttende bemerkninger*

2 Bakgrunn

2.1 Sjeldne mineraler på dagsordenen

Kina har monopol på sjeldne mineraler og metaller, og har gjennom flere tiår strategisk styrket sin geopolitiske innflytelse. Denne utviklingen har medført økt sårbarhet både for EU og Norge, blant annet gjennom Kinas eksportrestriksjoner og andre politiske tiltak for å begrense eksporten av kritiske råvarematerialer (Nærings- og fiskeridepartementet, 2023b; Valberg, 2024). I en tid preget av stor usikkerhet særlig med tanke på sikkerhetspolitiske og geopolitiske hensyn, er det svært aktuelt å sikre egen forsyning til ressursene (Nerby, 2023).

I 2023 publiserte EU- kommisjonen sin liste over råvarer som er kritiske- og strategisk viktige. Listen omfatter 34 mineraler og metaller med stor forsyningsrisiko og som er sentrale for den europeiske økonomien (NGU, u.å.; Nærings- og fiskeridepartementet, 2023b). Hvilke råvarer som regnes som kritiske vil variere mellom land, men for EU vurderes mineralene oppgitt på listen som særlig avgjørende (Nærings- og fiskeridepartementet, 2023a). I Norge finnes det flere spesielt store forekomster av sjeldne jordarter og NIOB som er særlig viktig, og som er på EUS liste (EU, 2011)

2.1.1 Regjeringens ambisjoner

Den norske regjeringen et overordnet mål om å styrke sin internasjonale posisjon. Målet er å bli verdensledende innen grønn mineralnæring (Nærings- og fiskeridepartementet, 2023b). Selv om dette er ambisiøst, er Norge godt posisjonert til å levere flere av EUs kritiske råvarematerialer (Setså, 2023). Regjeringen har derfor utarbeidet en norsk mineralstrategi (Nærings- og fiskeridepartementet, 2023b; Valberg, 2024). Hensikten med strategien er å legge til rette for utvinning av kritiske mineraler og metaller i Norge, gjennom å sikre en bærekraftig, lønnsom og grønn næring (Nærings- og fiskeridepartementet, 2023b). Regjeringen har også fremmet et forslag om å endre mineralloven slik at det skal være enklere å sette i gang mineralvirksomhet. Dette understøtter dermed at Norge ønsker å være en viktig leverandør for det europeiske markedet (Bogen, 2025; Setså, 2023). Som en del av denne nasjonale satsingen er Fensfeltet særlig aktuelt (Nærings- og fiskeridepartementet, 2023b).

2.2 Fensfeltet

2.2.1 Beliggenhet

Fensfeltet er et magmatisk bergartskompleks i Nome kommune i Telemark. Området har en geografisk beliggenhet øst for Ulefoss tettsted, og sør for Norsjø (Larsen et al., 2020), se Figur 1. Fensfeltet har et areal på 4 – 5 km², men til tross for størrelsen består feltet av mange spesielle mineraler og bergarter. Området ble først beskrevet av Waldemar C. Brøgger i 1921, og siden den gang har feltet fått mye oppmerksomhet. (Bryhni et al., 2009; Brøgger, 1921). I dag er området kjent for blant annet forekomster av niob, thorium og sjeldne jordarter (Cagno et al., 2020; Raaness et al., 2009).

Figur 1: Utklipp av kart viser Fensfeltet markert i blått. (Nome kommune, 2024b)

2.2.2 Lokal industri

Nome har lange tradisjoner i industrien som strekker seg tilbake til middelalderen. Allerede på 1100-tallet ble kalkstein utvinnet fra Søve for å bygge kirker rundt Norsjø (Dahlgren, 2005). Senere utviklet industrien seg med både gruvedrift av jern og niob (Cagno et al., 2020).

Mellom midten av 1600-tallet og frem til 1927 ble det utvinnet jernmalm fra Gruveåsen, nordøst av Fensfeltet (Årtveit, 2014). Dette var utgangspunktet for Ulefoss Jernverk som ble etablert i 1657, og har siden den gang vært en viktig industri for kommunen.

Rundt 30 år etter at utvinningen av jernmalm ble stanset, ble det åpnet gruve på den sørvestlige siden av Fensfeltet, nærmere bestemt Søve gruveområde. Denne gang for utvinning av niob av kalksteinbergarten søvitt (Popic et al., 2012). Dette ble satt i gang av den norske stat ved Norsk Bergverk, men på grunn av fallende råvarepriser ble driften utfordrende og virksomheten ble lagt ned i 1965 (Boyd, 2011; Hedlund, 1995).

2.2.3 Naturlig radioaktivitet og problemavfall etter niob produksjon

Det finnes radioaktivitet naturlig i omgivelsene våre, og vi finner det i både fjell, bergarter, jord og sedimenter (Cagno et al., 2020). Dette er noe vi er omringet av til daglig uten at det utgjør noen helserisikoer på normale nivåer (Dahlgren, 2005). Fensfeltet skiller seg derimot ut ved at det inneholder store mengder thorium, og den mengden stråleeksponering som innbyggerne i området mottar, er blant det høyeste i Europa (Komperød et al., 2015; Popic et al., 2011).

Både endringer i naturlige forhold og menneskelig påvirkning som gruvedrift, kan føre til at naturlige radioaktive stoffer blir mer mobile og tilgjengelige for opptak i planter og dyr (Akuo-Ko et al., 2024; Cagno et al., 2020). Etter nedleggelsen av Søve gruver finnes det fortsatt gjenværende slag i område, og inneholder betydelig mengder thorium og Uran (Cagno et al., 2020). Dette slagget var et resultat av oppkonsentrert thorium og Uran under niobproduksjonen, som i dag er til dels dekket med sand (Cagno et al., 2020; Dahlgren, 2005; Popic et al., 2012). Undersøkelser viser at selv om feltet i seg selv har høye naturlige forekomster av radioaktive stoffer, er den strålingen på slagget forsterket (Heincke et al., 2007; Popic et al., 2012). Det har vært omdiskutert om hvem som skulle ta ansvar for å håndtere slagghaugen. I 2020 ga næring- og fiskeridepartementet norsk nukleær dekommisjonering (NND) ansvar i å følge opp og iverksette en løsning for problemavfallet (Prop. 1 S (2024–2025)).

Slagghaugen på Søve er et synlig spor av tidlige gruvedrift fra en virksomhet som ble lagt ned for over 60 år siden. Dette henger nært sammen med dagens situasjon med utredninger og oppmerksomhet rundt ny gruvedrift på Fensfeltet. Som historien viser, kan mangelfull

håndtering av radioaktivt avfall føre til uheldige konsekvenser. Dersom det igjen åpnes for mineralutvinning er det mange risikovurderinger må vurderes nøye særlig med hensyn til befolkningens helse og miljøkonsekvenser (Cagno et al., 2020).

2.2.4 Befolkning og utfordringer i Nome kommune

Som mange kommuner i Norge, har Nome kommune en vedvarende utfordring av tilflytting (Nome kommune, 2024c). Ved utgangen av 2024 hadde Nome har et innbyggertall på 6558 personer, og selv om befolkningstallet har vært stabilt de siste årene har alderssammensetningen endret seg, og det har blitt flere eldre (Løkken, 2024; SSB, 2024b). Samtidig har kommunen erfart fraflytting særlig til nærliggende områder som Skien og Midt-Telemark. En mulig forklaring er mangelen på jobbmuligheter i Nome, og kommunen har selv rapportert om nedgang i arbeidsplasser de siste årene, særlig i næringslivet (Nome kommune, 2024c). Tall fra SSB (2024) viser at 1478 personer som pendler ut av kommunen for arbeid, mens kun 649 pendler inn. De fleste arbeidsaktive kommunen er knyttet til helse- og sosialtjenester eller i sekundærnæringer, og den største arbeidsplassen er Nome kommune (Nome kommune, 2024c; SSB, 2024b). I Nome er andel arbeidsaktive 63 %, noe som er lavere enn landsgjennomsnittet. På grunn av en aldrende befolkning og færre arbeidsplasser har Nome hatt økonomiske utfordringer ved å balansere budsjettene hittil, selv om inntektene til kommunen har vært har vært som landsgjennomsnittet. Disse utfordringene legger press på nødvendige prioriteringer særlig mellom å opprettholde velferdstjenester samtidig som en skal legge til rette for samfunnsutvikling (Nome kommune, 2024c).

2.2.5 Nåværende status for gruvedrift på Fensfeltet

Nome kommune har valgt å påta seg både styring- og forvaltningsrolle i saken knyttet til mineralutvinning på Fensfeltet, og kommunen er ansvarlig for å utarbeide og gjennomføre planer og initiativer knyttet til feltet. I dag gjøres det omfattende utredninger av Fensfeltet for å undersøke om mineralutvinningen er gunstig blant annet gjennom å evaluere miljørisikoer og økonomisk lønnsomhet. Det er viktig å presisere at det på tidspunktet for denne studien enda ikke er besluttet om det blir mineralvirksomhet eller ikke. Prosessene er fortsatt under

utredning, og slik det har blitt kommunisert fra kommunen skal utredningen offentliggjøres 30. juni, 2025 (Nome kommune, 2024a).

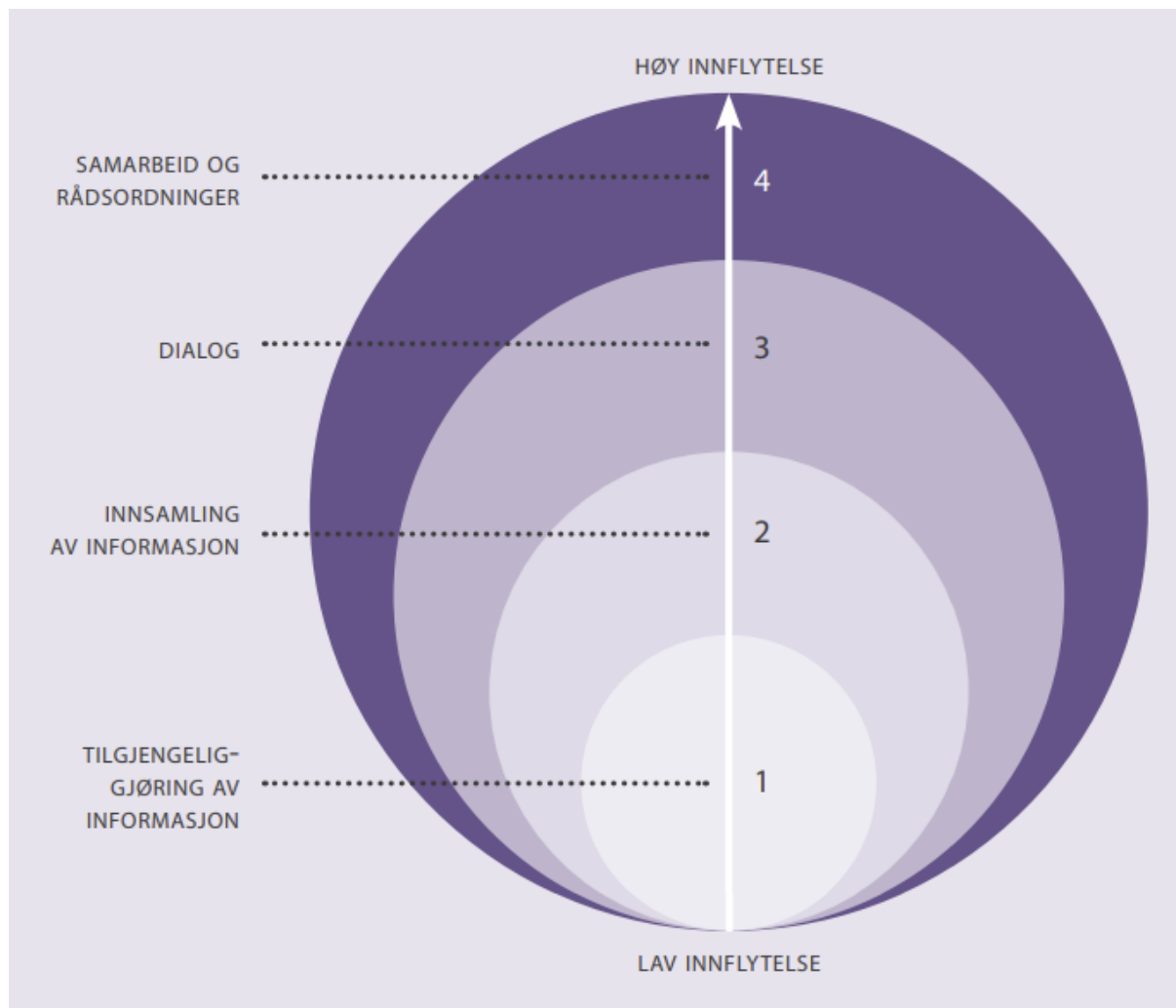
2.3 Lokaldemokrati og medvirkning

Norge har et sterkt demokrati, og hvert fjerde år avholdes fylkesting- og kommunestyrevalg (Arnesen et al., 2024). Befolkningen avgir stemmer på folkevalgte representanter som til gjengjeld skal ta beslutninger på vegne av innbyggerne. Et velfungerende demokrati bygger på tillit, og forsterkes gjennom åpenhet, kontakt og dialog (KS, 2018). Lokaldemokratiet er på mange måter en grunnpilar i hvordan samfunnet vårt er organisert og fungerer (Segaard, 2020). Kommunen har beslutningsmyndighet til å utarbeide planer og fatte beslutninger som er tilpasset lokale behov. Når det gjelder gruvedrift er beslutningen som tas en lokalpolitisk beslutning. Kommunen selv har derfor selv myndighet til å beslutte om en ønsker gruvedrift i sin kommune eller ikke (Nygaard, 2018).

Befolkninger i et samfunn har rett til å være med på å planlegge sin egen fremtid. Medvirkning går ut på individer og grupperes rettigheter til å påvirke og delta i offentlige beslutningsprosesser (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014). Medvirkning er grunnleggende i et lokaldemokrati, og hjemlet i plan- og bygningsloven (Plan- og bygningsloven, 2008). Loven understreker at alle skal ha mulighet til å delta i planprosesser, og at det legges til rette for åpenhet og innsyn i planleggingen. Åpenhet skaper tillit, og er en forutsetning for at lokalbefolkningen skal ha tillit til kommunen. For at innbyggerne skal kunne ivareta sine egne interesser, må det gis tilstrekkelig tilgang til informasjonen (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014).

Medvirkning er viktig for å sikre et godt beslutningsgrunnlag, og den kan utspilles i ulike former. En god innbyggermedvirkning legger vekt på at innbyggerne opplever å bli tatt på alvor. Effekter av dette gir bedre dialog mellom lokalbefolkning, politikere, utbyggere og andre berørte parter. (Kommunal- og distriktdepartementet, 2024b; Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014). Samtidig vil synliggjøring av medvirkning bidra til at prosesser kan oppleves mer rettferdig og åpne. Prosessene kan i etterkant føre til økt forståelse og større aksept for hvilke saker som blir prioritert og vedtatt (Kommunal- og

distriktdepartementet, 2024a, 2024b). Figur 2 viser de ulike nivåene av medvirkning laget av kommunal- og moderniseringsdepartementet, inspirert av Sherry Arnstein.

Figur 2: Innflytelsessirkelen. Figuren er inspirert av Sherry Arnsteins (1969) medvirkningsstige (Kommunal- og distriktdepartementet, 2014).

2.3.1 Kommunens rolle og utfordringer med medvirkning

Kommunen skal være et representativt system, og det er administrasjonen utgjør den utøvende delen av kommunen. De har ansvar for å implementere og følge opp beslutningene som fattes av kommunens folkevalgte organer (kommunestyre) (Jacobsen et al., 2021).

Det er mange arenaer for å kunne legge til rette for påvirkninger i sin kommune (Kommunal- og distriktdepartementet, 2024b). Kommunen plikter til å inkludere medvirkning i sine planprosesser, uavhengig om det utføres av det offentlige eller private, eller andre aktører

(Kommunal- og distriktdepartementet, 2024a, 2024b). Andre aktører som industri har også et ansvar for å legge til rette for medvirkning. Hvordan medvirkningen foregår, er opp til den enkelte (Kommunal- og distriktdepartementet, 2024b).

Avhengig av hvilken planprosess det gjelder bør medvirkningen tilpasses. Enkelte saker krever en bredere involvering av lokalbefolkning og andre interesseorganisasjoner. Andre planprosesser er mer konsentrert mellom kommunen og konkrete aktører (Kommunal- og distriktdepartementet, 2024b).

Selv om plan- og bygningsloven skal sikre medvirkning fra alle berørte parter i en planprosess, viser praksis at dette ofte er vanskelig å realisere. Mange kommuner rapporterer at medvirkning ofte skjer gjennom åpne møter eller høring. Dette er noe som i realiteten kun når ut til et begrenset antall innbyggere (Kommune- og fylkesinndeling, 2018). Ved åpne møter har ikke kommunen mulighet til å sikre at de deltakeren som møter opp og de innspillene som kommer frem, vil reflekterer befolkningens faktiske synspunkter. Et høringsinnspill er en måte for innbyggerne å dele sin meninger og komme med innspill (Regjeringen, 2023). Samtidig er det klar til hvordan et høringsinnspill skal utformes. Dette kan virke ekskluderende for personer som ønsker å ytre seg, men som ikke behersker den formelle rammen for slike innspill (Gleinsvik et al., 2022). I flere tilfeller inviteres berørte parter først inn i planprosessen på et sent tidspunkt, uten å få en reell mulighet til å påvirke utfallet. Medvirkning uten å faktisk få mulighet til å ha medvirke kan bidra til en økt spenning mellom beslutningstakere og innbyggere (Sømme, 2024).

2.4 Formål og forskningsspørsmål

Formålet med denne studien er å undersøke synspunkter og opplevelser fra tre aktører (kommune, industri og lokalbefolkning), knyttet til prosessene på Fensfeltet. Medvirkning er en kompleks prosess som involverer ulike interessenter med forskjellige perspektiver. Det er derfor viktig å forstå hvordan kommunen, industri og lokalbefolkningen opplever medvirkningsprosessen så langt, og hva aktørene vektlegger. Gjennom følgende forskningsspørsmål skal målet med studien belyses:

- *Hvilke faktorer og perspektiver vektlegger de ulike aktørene rundt prosessen på Fensfeltet?*
- *Hvordan opplever de ulike aktørene medvirkningsprosessen om utviklingen på Fensfeltet?*

2.4.1 Avgrensning og avklaringer

Studien bygger på empirisk tilnærming, hvor forskningsspørsmålene undersøkes gjennom innsamling og analyse av primærdata. Metodevalget bygger på en kvalitativ tilnærming ved hjelp av semistrukturerte intervju. Videre avgrenses studien ved å undersøke sosiale, og til dels politiske aspekter. Studien vil derfor ikke gå inn på tekniske- eller geologiske vurderinger av sjeldne jordarter annet enn hva som allerede er introdusert.

For videre lesing, vil «mineralutvinning» og «gruvedrift» bli benyttet om hverandre. Det samme gjelder begrepene «prosessanlegg» og «mineralpark», «testuttak» og «pilotanlegg», og «sosial aksept» og «lokal aksept».

3 Metode

I følgende kapittel presenteres oppgavens metodiske tilnærming. Hensikten er å dokumentere hvilke arbeidsmetoder som er benyttet og hvilke undersøkelser som er blitt gjennomført. Dette vil bidra til å bygge oppunder studiens troverdighet ved å dokumentere hvordan forskeren har gjennomført arbeidet (Drageset & Ellingsen, 2011).

Kapittelet innleder med en overordnet beskrivelse av samfunnsfaglig tilnærming etterfulgt av kvalitativ metode. Videre vil datainnsamlingen bli beskrevet sammen med tilhørende underkapitler som redegjør for valg av semistrukturerte intervju, hvorfor og hvordan utvalget er selektert, og hvordan undersøkelsen er gjennomført. Avslutningsvis vil tiltakene for studiens troverdighet presenteres og hvilke etiske avveininger som er tatt.

3.1 Vitenskapsteoretisk grunnlag

Samfunnsvitenskap undersøker ofte fenomener som tar utgangspunkt i hvordan mennesker erfarer virkeligheten, og forskeren ønsker å undersøke deres oppfatninger og forståelse av den (Johannessen et al., 2016). Slike fenomener er vanligvis ikke direkte observerbare, men som må studeres gjennom varierende grad av upresise metoder som spørreskjema, intervjuer eller observasjon av adferd (Leitgöb et al., 2023). Dette gjør samfunnsfaglig forskning svært komplisert da forskningen involverer et mangfold av mennesker med ulike erfaringer, tolkninger og uendelige objekter som påvirker deres forståelse av virkeligheten (Johannessen et al., 2016).

For at forskeren skal kunne undersøke disse komplekse sammenhengene, er det nødvendig med en metodisk tilnærming til fenomenene. I følgende sammenheng handler det om å velge den optimale måten for å innhente informasjon i en sosial kontekst, og deretter analysere den for å si noe om samfunnsmessige forhold (Johannessen et al., 2016).

3.1.1 Kvalitativ metode

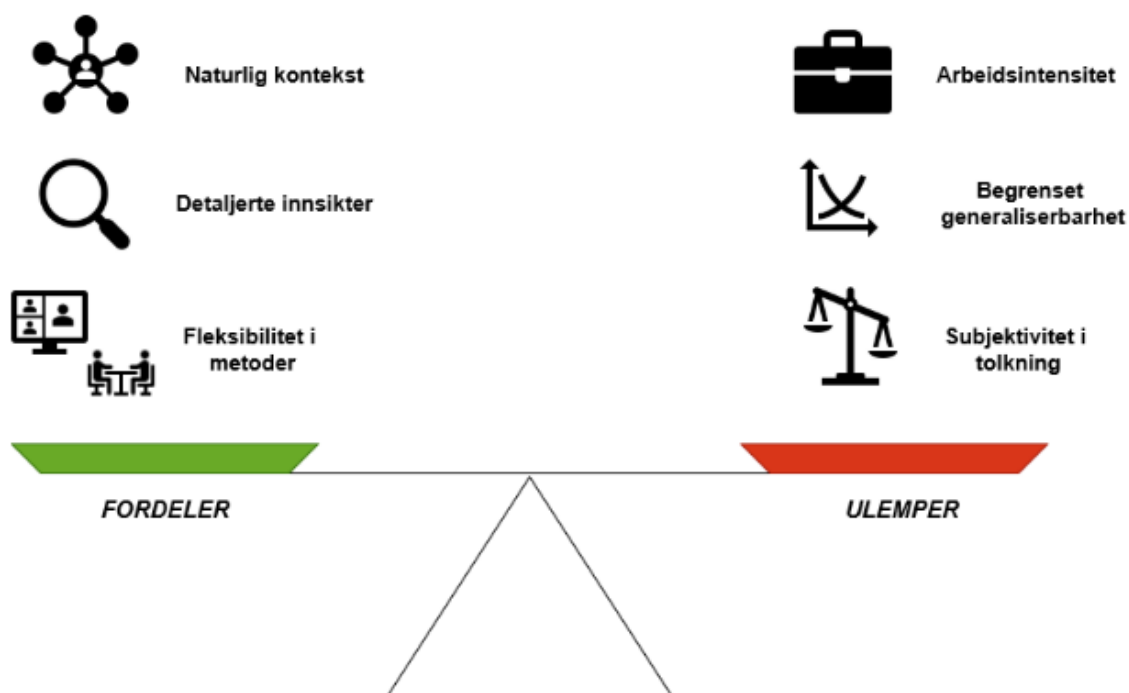
Innen samfunnsvitenskapelig metode beveger en seg inn i det kvantitative- eller kvalitative. Begge tilnærmingene undersøker virkeligheten og har felles trekk ved at fremgangsmåten er strukturert (Askheim, 2008). Likevel vil fremgangsmåten for kunnskapsinnhenting være ulik, og hvilken metode som anvendes avhenger av oppgavens formål. En kvantitativ tilnærming setter mønstre, hypotesetesting og statistiske generaliseringer i fokus. Dette gjøres ved å analysere mindre data fra et større antall. Kvalitativ forskning forsøker å fange variasjoner i fortolkninger ved å undersøke et begrenset antall enheter og fokuserer på økt datamengde hos et fåtall (Baskarada, 2014; Drageset & Ellingsen, 2009). Kvalitativ metode spiller en viktig rolle for å gi innsikt i menneskers erfaringer og perspektiver (Ahmed, 2024). Ved å la informantene uttrykke seg med egne ord, egner metoden seg særlig godt når en ønsker å forstå hvordan enkeltpersoner opplever og tolker sin virkelighet. Det gir mulighet til å få en dypere innsikt i deres subjektive opplevelser, noe som stiller særlige krav til forskeren i å tolke og formidle individets subjektive erfaringer på en reflektert og grundig måte (Graebner et al., 2012).

Kvalitative metoder gir forskeren fleksibilitet i sin fremgangsmåte, samtidig som det finnes en underliggende struktur i prosessen. Metoden tillater justeringer underveis i samsvar med de oppdagelsene som gjøres, for eksempel ved å stille oppfølgingsspørsmål (Askheim, 2008). Av natur er kvalitative analyser både grundig og interaktive, noe som kan by på utfordringer. Mengden detaljer og data som kvalitative studier genererer gjør at håndtering av databehandlingen ofte kan fremstå som overveldende og ressurskrevende (Bingham, 2023). Innsamlingen og analyse foregår parallelt, noe som gir forskeren en dypere forståelse i materialet og kan bidra til økt kvalitet (Barratt et al., 2011). Ulempen er derimot at samtidig som forskeren forsøker å redusere datamengden, økes den imidlertid på bakgrunn av den kontinuerlige datainnsamlingen. Likevel forsterker forståelsen av tema som undersøkes, som over tid kan bidra til at datamaterialet blir mer presis og kvaliteten forventes å bli bedre (Askheim, 2008).

Antall intervjupersoner som er tilstrekkelig i en undersøkelse vil nødvendigvis variere. Slik det kommer frem i Johannessen et al. (2016), er det ingen grense på hvor mange intervjuer en kvalitativ undersøkelse bør ha. Samtidig påpeker Maxwell et al. (2009) at kvalitativ forskning ofte fokuserer på et mindre antall personer eller situasjoner for å gå i dybden. Et mindre utvalg gir ofte rom for grundigere observasjoner, gjennom å fange opp det unike ved hver deltagers perspektiv, noe en søker etter i kvalitativ tilnærming (Barratt et al., 2011). Antallet bør derimot være tilstrekkelig til å belyse målet med studien, og det er viktig å merke seg at nye innsikter vil avta etter hvert som antallet intervjuer øker (Kvale & Brinkmann, 2015). Denne studien er gjennomført som en del av en masteroppgave, noe som innebærer tidsmessige og praktiske begrensninger. På bakgrunn av dette er det gjort et målrettet utvalg av informanter for å få dekket bredde ved temaet (Maxwell, 2013).

Videre er det viktig å anerkjenne at kvalitativ forskning har sine begrensninger knyttet til forskerens subjektivitet. Dette omfatter hvor objektiv empirien er og hvor skille går mellom innsamlet data, selve forskningsprosessen og forskerens egne meninger (Aronsen et al., 2021; Brinkmann et al., 2012). Selv om forskeren aktivt prøver å redusere sin egen påvirkning, vil egne erfaringer, holdninger og antagelser likevel kunne farge hvordan dataene forstås og hvordan de blir presentert (Ahmed, 2024). Dette understreker viktigheten av at forskeren er bevisst på sin egen rolle og påvirkning, for å sikre at resultatene er pålitelige og viser troverdighet gjennom hele forskningsprosessen (Ahmed, 2024; Brinkmann et al., 2012).

Det er viktig å forstå at resultatene fra vitenskapelig forskning basert på kvalitative metoder ikke nødvendigvis er en representasjon av selve empirien (Brinkmann et al., 2012). Kvalitativ tilnærming handler om å samle inn og analysere data fra den virkelige verden, noe som er komplekst. Metoden vil ikke kunne representere en nøyaktig og reell virkelighet, men vil kunne gjengi en bit av et større tema som studeres (Johannessen et al., 2016). Derfor er oppmerksomheten ved å håndtere kvalitativ data satt til å bearbeide og tolke datainnsamlingen (Brinkmann et al., 2012). Se Figur 3 for oppsummering av fordeler og ulemper.

Figur 3 :En oppsummering av fordeler og ulemper ved kvalitativ metode

3.2 Datainnsamling: Intervju

I kvalitative studier er intervju den vanligste metoden å innhente undersøkerens egne data på. Metoden egner seg når en ønsker å avkrefte eller bekrefte informasjon om et aktuelt tema, eller for å skaffe seg ny innsikt (Johannessen et al., 2016). I tillegg benyttes fremgangsmåten når en ønsker å utforske synspunkter og menneskelige erfaringer (Sand, 2018). I denne undersøkelsen er det benyttet semistrukturerte intervju. Semistrukturerte intervju er delvis organiserte intervju som foregår mellom en intervjudeltaker og en forsker, hvor forskeren leder intervjuforløpet (Andersen, 2020). Metoden gir rom for en åpen og fleksibel dialog med

informanten, samtidig som den tillater at nye spor kan utforskes underveis i samtalen. (Barratt et al., 2011). Fleksibiliteten kommer av at spørsmålene ikke nødvendigvis blir stilt etter en fastsatt rekkefølge, selv om innholdet i intervjuguiden likevel tar utgangspunkt i et forhåndsdefinert tema. Videre kan undersøkeren stille oppfølgingsspørsmål basert på informantens uttalelser. Målet er å få informanten til å uttrykke sine erfaringer og synspunkt på et aktuelt tema som forskerens for å (Kvale & Brinkmann, 2015).

I denne studien var det gjennomført totalt 10 individuelle semistrukturerte intervju, henholdsvis kommune (1), industri (2) og lokalbefolkning (7). Hvert intervju varte mellom 30 – 60 minutter. Hensikten med intervjuene var å undersøke aktørenes meninger og oppfatninger, med fokus på aspekter de vektlegger, hvordan kommune og industri medvirker og hvordan lokalbefolkningen opplever prosessen. Se Tabell 1: Oversikt over intervjudeltakere

Tabell 1: Oversikt over intervjudeltakere

Aktør	Informantnummer
Kommune	1
Industri	1 (REN)
	2 (REE Minerals)
Lokale	1
	2
	3
	4
	5
	6
	7

3.2.1 Utvalg av informanter

Antall informanter ble valgt for å underbygge et godt kvalitativt datasett. Utvalget for studien er derfor delt inn i tre utvalg basert på tilknytning fenomenet. Utvalget ble delt inn i kommune,

industri og lokale. Bakgrunn for utvelgelsen av informanter kommer frem i oppgavens forskningsspørsmål. Rekrutteringen ble gjennomført gjennom e-post korrespondanse, personlige henvendelser over SMS, sosiale medier (se Vedlegg F), snøballmetoden og eget nettverk. Snøballmetoden vil være hensiktsmessig å bruke når en ønsker å nå andre som er relevante for studien, ved å forhøre seg med informanten som allerede er rekruttert (Jacobsen, 2015; Johannessen et al., 2016).

Det er vesentlig å velge informanter med bred kunnskap rundt valgt tema for å sikre relevant datainnsamling for oppgaven (Jacobsen, 2015; Johannessen et al., 2016). I følgende tilfelle, var det stor relevans å utføre intervju med kommunen. Kommunen har gjennom lovgivning lokalt selvstyre, og rett til å styre seg selv (Prop. 46 L (2017–2018)). Som beslutningsmyndighet har kommunen ansvar over saker som angår lokalmiljøet (Vabo, 2025).

I tillegg var representanter fra industrien av stor verdi ettersom de representerer bransjen. Av særlig relevans var bedriftene Rare Earth Norway (REN) og REE Minerals. Selskapene har fått innvilget utvinningsrett på Fensfeltet og inngått en samarbeidsavtale med Nome kommune (Nome kommune, 2024d). Det var også vesentlig å intervju informanter fra lokalbefolkningen i Nome kommune. Disse har en sentral rolle, vil bli berørt både direkte og indirekte av de mulige planene for gruvedrift.

3.2.2 Gjennomførelse av intervjuene

I forkant av intervjuene ble det utarbeidet tre ulike intervjumaler. Disse ble tilpasset etter hvilken type informant som skulle intervjues ettersom individene har ulike roller i samfunnet. Det ble vurdert som hensiktsmessig å skreddersy intervjuguidene for hver gruppe, og disse ble kategorisert som «intervjuguide», etterfulgt av «kommune», «industri» og «lokalbefolkning».

Hensikten med intervjuguidene var å sikre at intervjuene dekket oppgavens mål og forskningsspørsmål uten at forskningsspørsmålene nødvendigvis ble stilt eksplisitt. Samtidig skulle guidene legge til rette for en god og naturlig samtale mellom intervjuer og deltaker (Drageset & Ellingsen, 2011). Spørsmålene i intervjuguiden tok utgangspunkt i oppgavens formål og tilhørende forskningsspørsmål. Omfanget for kommunen og industrien var relativt likt, men spørsmålene ble justert i tråd med informantenes rolle i beslutningsprosessen. For lokalbefolkningen ble intervjuguiden tilpasset slik at deres involvering, erfaringer og meninger

i forhold til prosessen på Fensfeltet kom tydelig frem. Alle guidene bestod av et avsluttende spørsmål om informanten ønsket å legge til noe mer før intervjuet ble avsluttet. Dette var for at deltakeren skulle få mulighet til å uttale seg om nyanser av tema som undersøkeren ikke hadde gått inn på. Se Vedlegg A, Vedlegg B og Vedlegg C for fullstendig intervjuguide. Selv om det ble utarbeidet spørsmål i forkant av intervjuene, var forskeren samtidig klar over fleksibiliteten og gjennomførelse av semistrukturerte intervju. Spørsmålenes rekkefølge og oppfølgingsspørsmålene ble derfor tilpasset basert på respondentens utsagn.

Under intervjuer er det vanlig at undersøkeren tar notater. Dette kan by på utfordringer, da forskeren påtar seg to roller – en posisjon som aktiv lytter, og en posisjon som dokumenterer informasjonen som blir gitt. Det settes samtidig krav til notatene som tas, da de bør være av god kvalitet og grundige nok til å sikre en god databehandling i etterkant av intervjuet (Andersen, 2020). Det vil derfor være fordelaktig at intervjueren benytter lyd- eller videopptak. For følgende studie ble alle intervjuene utført med opptak. Basert på om intervjuet var fysisk eller digitalt, ble innspillingen valgt deretter. Ved fysiske intervju ble taleopptak benyttet med hjelp av «Taleopptak», iPhone sin forhåndsinstallerte applikasjon. For de digitale intervjuene, ble disse utført på Microsoft Teams hvor det ble tatt videopptak. Både lyd- og videopptak ble senere lastet opp på Universitetet i Oslo (UiO) sin automatiske transkripsjon verktøy «Autotekst», for videre databehandling.

3.3 Dataanalyse

Etter gjennomføring og transkribering av intervjuene ble dataene analysert med en systematisk tilnærming. Samtidig er det viktig å påpeke at analysen oppstod allerede under intervjuene da refleksjoner og tolkninger tok form underveis i samtalene.

I første fase behandlet jeg hvert intervju separat, og grovkategoriserte svarene i Excel basert på spørsmålene som ble stilt. For hver informant ble det utarbeidet en egen kodetabell som inkluderte spørsmål, hovedtemaer og representative sitater. Deretter ble datamaterialet løsrevet fra den opprinnelige konteksten, ved at uttalelser ble tatt ut fra spesifikke spørsmål for å identifisere mønstre, temaer og mulige sammenhenger på tvers av deltakerne.

I neste trinn ble disse funnene tilbakeført til deltakernes beskrivelser av sin virkelighet. Dette ble gjort for å sikre at meningsinnholdet fortsatt var i samsvar med det informantene faktisk

hadde formidlet, uten at deres utsagn ble forvrengt (Drageset & Ellingsen, 2011). Basert på denne informasjonen formulerte jeg tolkninger med utgangspunkt i både de verbale utsagnene og observasjonene gjort under intervjuene. Dette ble gjort for å gjøre analysen mer oversiktlig og tilgjengelig for videre behandling, se Tabell 2 for eksempel for databehandling.

I siste fase ble kategoriene og temaene analysert i lys av forskningsspørsmålene. Etter at alle intervjuene var gjennomgått og oppført som tabeller, ble industriperspektivene sammenfattet til en én felles aktørgruppe presentert i resultatdelen og den videre diskusjonen.

Tabell 2: Eksempel på databehandling. Inndeling av utsagn og sitater blant informanter

Spørsmål	Kode/kategori	Sitat	Mening/fortolkning
Forhold til Fensfeltet	Jobber i Nome som Ingeniør		Lokal, men innflytter
Kommunikasjon fra kommune og industri	- Manglende informasjon - Enveiskommunikasjon	«mye output, men ikke så mye input»	Mottar stort sett informasjon
Bekymringer	Natur	«de har fortsatt ingen plan på hvordan de skal unngå all denne naturødeleggelsen", "det vil jo komme det vet vi»	Uttrykker flere ganger bekymringer knyttet til støv og forurensing

3.4 Studiets troverdighet og begrensninger

Å synliggjøre troverdigheten i materialet som presenteres er en viktig del av forskningsarbeidet. For kvalitativ tilnærming kan det være utfordrende å vise at arbeidet holdet høy faglig kvalitet. Dette skyldes at det ikke finnes en standardisert metode for å bedømme kvaliteten på studier som baserer seg på deltakerens virkelighetsoppfattelse, i motsetning til forskerens forståelse (Gulati et al., 2023; Noble & Smith, 2025). Troverdigheten ved en kvalitativ forskning kan derfor forstås gjennom begrepene gyldighet, pålitelighet og overførbarhet (Drageset & Ellingsen, 2010). Dette innebærer en grundig vurdering av forskningsprosessen, for å sikre at funnene oppleves som tillitsvekkende, og kan overføres til andre kontekster (Noble & Smith, 2025). For å ivareta studiens kvalitet er det viktig at forskeren reflekterer over sin egen rolle og de metodene som benyttes. Samtidig er det essensielt for hvordan datamaterialet blir tolket og vil være gjeldende for hele studien (Drageset & Ellingsen,

2011). For å oppnå pålitelighet i denne studien, ble alle intervjuene tatt opp og transkribert i ettertid for å konservere de konkrete uttalelsene personene kom med. Disse uttalelsene er gitt som direkte sitat i teksten for å støtte opp under tolkningen av data. Alle intervjuguidene er lagt ved og det foreligger en detaljert beskrivelse av måten data har blitt analysert og tolket på.

I denne oppgaven ble det gjennomført intervjuer med et relevant utvalg personer for å belyse de forskjellige perspektivene på potensiell mineralutvinning i Nome kommune. Intervjuene ble tatt opp og transkribert i ettertid for å konservere de konkrete uttalelsene personene kom med. Utvalget omfatter ulike aktører som har tilknytning til Nome, henholdsvis kommunen, industrien og lokalbefolkningen. Disse er ansett som relevante aktører for studien ettersom de har tilknytning til mineralutvinning, gjennom geografisk beliggenhet eller som aktører som er direkte involvert. Tema for undersøkelsen er av betydelig relevans både på lokalt nivå og i et større samfunnsperspektiv, og representerer en næring som har stor betydning for miljø, økonomi og lokalsamfunnet.

Informanten fra kommunen, som er et intervjuobjekt som i denne studien representerer kommunen. Personen er ikke nødvendigvis beslutningsmyndigheten i seg selv, men iverksetter beslutninger fra en organisasjon gjennom sin arbeidsstilling. Representanten har åtte års erfaring i Nome både gjennom sin nåværende rolle og tidligere arbeidsforhold. Informanten har bred kompetanse godt kjent med bruk av lokalmedvirkning som en del av kommunens arbeid.

I likhet med informanten fra kommunen, representerer informantene fra industrien større organisasjoner. Intervjuobjektet fra REN har gjennom sin jobb god kjennskap til prosessene rundt Fensfeltet og mineralutvinning. I tillegg har intervjuobjektet lokal tilknytning til Nome. Informanten fra REE Minerals representerer et selskap som har sikret rettigheter på Fensfeltet til å utvikle gruveindustri. I likhet med intervjuobjektet fra REN, har informanten lang erfaring og kunnskap om mineralutvinning og til dels lokal medvirkning. Det vil være naturlig å ha individer som er i en bransje som enten jobber tett med mineralutvinning eller hvor involvering av lokale står sterkt.

Informanter fra lokalbefolkningen er deltakere som enten er fra Nome, eller som bor i og rundt Ulefoss. Det vil være naturlig å snakke med individer som har noe kjennskap til tema, men som

ikke nødvendigvis har satt seg godt inn i prosessene. Målet er å få frem nyanser av hvordan involveringen oppleves lokalt.

Utvalget som er intervjuet består av syv individer med ulik alder, kjønn, tilknytning og kunnskap om Fensfeltet. Ettersom noen deltakere ble oppfordret til å melde sin deltagelse til intervjueren selv, er det en fare for at dem som tok kontakt har sterke holdninger knyttet til fenomenet. Dette kan påvirke studiens pålitelighet ved at utvalget som er intervjuet kan samstemme i sterk favør i den ene eller andre retningen. Samtidig er det viktig å påpeke at disse meningene vil være gyldig blant en gruppe, men ikke nødvendigvis gjenspeiler oppfatningen til en hel befolkning. Å intervju lokale innbyggere gir en innsikt i hvordan individer opplever gruvedrift og innovering i beslutningsprosesser, noe som er målet med studien. Som nevnt i kapittel 3.2.1, ble snøballmetoden benyttet for å rekruttere informanter. Deltakeren ble oppfordret til å anbefale individer med varierte synspunkter, og personer som ikke nødvendigvis delte samme holdninger som seg selv. Dette ble gjenspeilet i anbefalingene som ble gitt, noe som forsterker forskningens troverdighet.

Det er viktig å være oppmerksom på at intervjuguiden inneholder spørsmål som er utarbeidet av intervjueren. Informantene fra kommunen og industrien besitter mer kunnskap om fenomenet enn intervjueren. Det er dermed en risiko for at spørsmålene som stilles, kan fremstå som utydelige eller vage, særlig når spørsmålene er formulert som åpne. Hensikten med åpne spørsmål er å la informanten besvare spørsmålene fra sin egen tolkning, uten å bli påvirket av intervjueren. På denne måten vil informanten til en viss grad ha mulighet til å tolke spørsmålene, og svare i sammenheng med egne erfaringer og kunnskap. Oppfølgingsspørsmål vil også kunne tolkes som ledende under intervjuet, ettersom intervjueren stiller spørsmål som potensielt påvirke resultatene. Samlet sett kan informantens kunnskaper være generelle nok til at resultatene kan overføres til andre lignende kontekster. Det er likevel nødvendig å vurdere i hvilken grad representantene fra kommunen og industrien reflekterer det typiske oppfatningen om involvering. Til tross for dette gir utvalget av informanter et pålitelig datagrunnlag, som bidrar til å styrke troverdigheten i studien

Det kunne vært vurdert å intervju flere intervjuobjekter enn utvalget som er gjort. Samtidig gir intervjuene med lokalbefolkningen fyldige beskrivelser i hvordan de oppfatter prosessene, og derfor vil kunne besvare hvordan akkurat de vurderer involveringen og hvordan den oppleves. Så selv om det er umulig å generalisere resultater av denne studien til hele

befolkningen, gir den et bredt perspektiv for type holdninger og bekymringer lokalbefolkningen har.

3.5 Etikk, informert samtykke og anonymisering

Når en forsker samhandler med mennesker for å innhente informasjon medfølger et ansvar om etiske prinsipper i forskningen, og er grunnleggende i undersøkelser som omhandler mennesker. Etikk handler i korte trekk om hva man kan og ikke kan gjøre mot hverandre som enten påvirker enkelt mennesker direkte eller indirekte (Johannessen et al., 2016). Når intervjueren finner sine studieobjekter er det nødvendig at informanten har blitt tilstrekkelig informert om sin deltagelse (Johannessen et al., 2016). I denne studien ble alle individene introdusert for disse opplysningene gjennom et samtykkeskjema som ble fremlagt på forhånd av intervjuene. Informantene fikk skjemaet elektronisk eller i papirform basert på intervjuets gjennomførelsesform. Samtykkeskjema ble tilpasset for de aktuelle informantgruppene, hvor skjema for kommune og industri var identiske. Samtykkeskjemaene er presentert i Vedlegg D og Vedlegg E. Basert på at intervjuene ble gjennomført med lyd- eller videoopptak var det avgjørende at intervjuobjektene ga sitt samtykke på forhånd. Informantene ble informert at det kun ville være utspøreren som ville ha tilgang til det fulle datamaterialet fra intervjuene. Videre ble de gjort oppmerksom på at opptakene ville bli lastet opp på «Autotekst» som automatisk transkriberer samtalen. Etter behandling av opptakene ville både lyd- og videoopptak bli slettet.

Samtykkeskjema, er et digitalt skjema utarbeidet av SIKT. Dette benyttes av forskere og studenter som arbeider med personopplysninger i sine arbeid, og har som hensikt å sikre at personvernopplysningene blir behandlet i henhold til personvernreglene (Sikt, u.å.) Personopplysninger omfatter informasjon og detaljer som kan brukes til å identifisere enkeltpersoner. Det kan være opplysninger om kjønn, alder, jobb, eller tilknytning til tema som kan gjøre individet identifiserbar. Det er derfor spesielt viktig at undersøgeren informerer om informantens rett til selvbestemmelse, personvern og undersøgerens plikt til å hindre skade. Det inkluderer å tydeliggjøre at enhver deltagelse er frivillig og at vedkomne kan alltid trekke tilbake sin deltagelse uten at det vil medføre negative konsekvenser for dem (Johannessen et al., 2016).

Noe av utfordringen ved kvalitative studier er risikoen for at enkeltpersoner og deres forhold til forskningstema identifiseres. Det er derfor viktig å ivareta informantens anonymitet gjennom å erstatte identifiserbare opplysninger som navn med ID eller nummerering. Det vil også være vanlig å endre detaljerte opplysninger som alder, yrke eller kjønn for å øke anonymiseringen ytterligere (Hovland et al., 2009). Forskeren har som en del av undersøkelsen valgt å referere til informantene fra lokalbefolkning som «informant» etterfulgt av siffer, mens representantene fra kommunen og industrien vil bli omtalt som kommune/industri, eller «representant fra kommune/industri» etterfulgt av siffer.

4 Resultat

I dette kapittel vil resultatene fra intervjuene bli presentert i lys av forskningsspørsmålene. Hver aktør vil ha sitt eget delkapittel med tre underkapitler. Kommunen og industriens delkapitler er delt opp på følgende måte:

1. Planlegging og planverk / Industriens planer og fremgangsmåte
2. Aspekt og vektlegging
3. Medvirkning

Perspektivet til industrien vil opptre samlet. Lokalbefolkningens delkapitler er delt opp slik:

1. Informanter og deres engasjement i prosessen
2. Aspekt og vektlegging
3. Medvirkning

Resultatene vil bli presentert gjennom sammenhengende tekst og sitater. «[...]» brukes for å markere at sitater er satt sammen. «...» indikerer at deler av et sitat fra en informant eller en representant er fjernet, men essensen og poenget i setningen er forsøkt beholdt.

4.1 Kommune

4.1.1 Planlegging og planverk

Kommunens styringsrolle

Når kommunen regulerer industri, følger den vanligvis en protokoll. Normalt settes det av et areal til formål om næring eller industrinæring i kommuneplanens arealdel. Deretter tar privat initiativtaker kontakt med kommunen og fremmer et privat planinitiativ. I denne prosessen er det derimot blitt gjort annerledes:

«I denne saken her, så har vi gjort det slik at det er kommunen som har styringsrollen. Det betyr at vi har ikke gitt rom for at det skal komme et privat planinitiativ».

Kommunen forteller at de har valgt å ha en aktiv og styrende rolle og at det er de som står for planlegging og planinitiativer i denne prosessen. Grunnen til dette er at prosessen innebærer flere utfordringer både sosialt, samfunnsmessig og naturmessig:

«Det er ganske mange utfordringer rundt det...og mange omfattende inngrep det eventuelt er snakk om...transport biten for eksempel, den blir voldsomt omfattende [...] Det er årsaken til at kommunen har vært såpass proaktiv her som vi har...vi har faktisk gått inn og sagt at vi skal styre prosessen, fordi dette vil være transformerende for kommunen».

For å bestemme plasseringen, har kommunen etablert en egen prosess som de kaller arealanalyse som bygger på at fire arealer skal undersøkes, og ser på hvilke områder som er best egnet:

«Det vi gjør med en arealanalyse er at man jobber på en helt annen måte enn man vanligvis gjør. En arealanalyse bygger på at vi undersøker fire ulike arealer, og så ser vi hvem av de som er best egnet».

Videre forteller kommunen:

«Vi undersøker etter både minst mulig negative konsekvenser og mest mulig positive ringvirkninger [...] Vi har selvfølgelig og så nullalternativet, altså ikke bygge noen ting. Så alt dette tas opp mot hverandre».

Avtale mellom kommunen og industri

Med hensyn til industrien er det inngått en samarbeidsavtale med REN og REEM. Disse har rettigheter til å utvinne på Fensfeltet. Representanten forteller at det er jevnlig møter med partene både fysisk og skriftlig:

«Vi har desember-møtet og juni-møtet på Teams, hvor det er mer løst og fast statusoppdatering [...] Også har vi august konferansen som er fysisk. Den tar opp litt bredere temaer [...] Da har vi gjerne gjester».

4.1.2 Aspekter og vektlegging

Mange utfordringer foreligger

Som nevnt tidligere, innebærer prosessen rundt Fensfeltet sosiale, samfunnsmessige og naturmessige utfordringer. Kommunen forteller at de har forsøkt å utarbeide en form for sammenlignbare parametere for å utføre en nytte-kost-vurdering i et felles verdigrunnlag:

«Vi må på en måte gjøre om pærer og epler til bare epler, sånn at man kan forstå likheter og ulikheter ved de ulike delene av saken».

Representanten forteller at dette er vanskelig da interessene er ulike, og at det er en krevende oppgave å balansere industriens interesser med lokalbefolkningens. Verdigrunnlaget er et forsøk på å balansere disse interessene:

«Hvis det er lav økonomisk vinning, stort emosjonelt tap, stort naturtap [...] da er kanskje den økonomiske vinningen ikke stor nok til å veie opp mot samfunnstapet. Så det her handler mye om denne balansen».

Representanten forteller at det er delte meninger blant lokalbefolkningen til etablering av gruvedrift på Fensfeltet. Siden kommunen ikke har valgt et areal enda er det derfor også forventet at det det ikke har vokst frem store negative grupper. Likevel forteller representanten at de er nære en avgjørelse angående areal, og at det antageligvis skal være klart i løpet av våren 2025. Representanten antar at holdningene vil endre seg i takt med videre fremdrift:

«Stemninga kommer nok til å forandre seg en del. Det gjør nok det, så det er vi forberedt på.»

Eksisterende bebyggelse

Av de fire områdene som vurderes til mineralpark forteller representanten at det kun er et område som har eksisterende bebyggelse, men legger til: «Altså av noen betydning da», og forteller at vil være enkeltstående hytter som eventuelt vil være der. Kommunen forteller at flere av hyttene er på kommunens eie. Disse er også i dårlig stand, og representanten anser ikke dette som et hinder for videre planlegging. For de private eiendommene, vil dette håndteres etter eksisterende juridiske verktøy:

«Det vil jo være enkeltstående hytter for eksempel, og det løses ut ved vanlig erstatningsprosedyrer».

Representanten fremhever utredningsarbeidet som er gjennomført til nå:

«Det som er så fint med å få utredningen sånn er gjort til nå, er at man får mye mer oversikt over hva det er vi har, som gjør det lettere å planlegge for det som potensielt kan komme».

Lokal aksept fra lokalbefolkningen

Kommunen forteller at det er viktig at industrien har lokal aksept fra lokalbefolkningen, og forteller at aktørene må ha møter med lokalbefolkningen. Disse er ikke nødvendigvis åpne folkemøter slik som kommunen arrangerer, men møter med grupper, særinteresser og frivillige organisasjoner. Dette er en del av industriens arbeid i det som kalles Towards sustainable mining, som er en bærekrafts protokoll bedriftene må følge opp. I denne protokollen er det en egen protokoll som heter «kontakt med ILUS» Altså urbefolkning, lokalbefolkning og interesseorganisasjoner – som må følges opp:

«For hvis ikke du har lokal aksept for å etablere et gruveforetak, så er sannsynligheten for at det blir stoppa hos myndighetene, den er veldig stor».

Representanten forteller at kommunen har et betydelig ansvar, men at de i stor grad støtter seg på industrien, og at mangelen på erfaring fra lignende prosesser og ressurser fra kommunens side, gjør det utfordrende å lede prosessen alene:

«En ting er kommunens arbeid som tar tid fordi det skal gjøres ordentlig, og det skal gjøres på en demokratisk måte [...] Men i tillegg til det har næringa selv en ganske stor jobb de skal gjøre [...] Vi er en liten kommune uten noe særlig press, og har sjeldent egentlig noen særlig store reguleringsaker i det hele tatt. Så dermed er vi kanskje ikke så fult så gode som vi skulle ønske vi var».

Status i dag

Representanten påpeker at de nærmer seg en beslutning om plassering av mineralparken. Før dette kan avklares, må arealanalysene ferdigstilles. Deretter skal saken på høring, et initiativ kommunen selv har tatt:

«Dette er ... ikke en del av plan- og bygningsloven, for denne prosessen er i forkant av ... Det er ikke påkrevd med høring, men vi skal det likevel fordi vi ønsker å vite hva folk mener».

Om alt går etter planen, skal høringen gjennomføres i løpet av sommeren, og at det kan det sannsynligvis være en avklaring kort tid etter sommeren.

4.1.3 Medvirkning

Kommunens arbeid med å gjøre medvirkningen mer forståelig

Kommunen er veldig aktive i kommunikasjon med befolkningen og arrangerer ofte ulike møter. Representanten forteller at det arrangeres Fensdagene årlig som er mer seminarpreget hvor både innbyggerne og andre interessenter inviteres inn. Under årets Fensdager vil det også bli holdt et verksted for hvordan man skriver et høringsinnspill. Representanten forteller at høringsuttalelse er en viktig måte for lokalbefolkningen å være med på å medvirke. Samtidig som det påpekes at mange i befolkningen ikke nødvendigvis vet hva de kan påvirke, og hvordan de kan påvirke. Dette er noe kommunen jobber med:

«Det handler om å øke, som jeg sier, demokratikompetansen blant folk flest da, og det er kjempeviktig. Det er også viktig i mange andre saker og, for dette er jo en sak som etter hvert blir en vanlig reguleringsak og da må man forstå hvordan det fungerer».

Videre forteller kommunen at det i prinsippet ikke er så komplisert, men mye av språket er byråkratisk. Dette gjør at det er vanskelig for folk å forstå hva kommunen spør etter, og hvordan de kan bidra. Representanten forteller at mulighetene er der, men at det kanskje kunne vært kommunisert bedre:

«Mulighetene er jo veldig til stede i vår struktur, vår planstruktur og vårt demokrati. Men jeg tror kanskje ikke vi er så flinke til å få fram hva de mulighetene er og hvordan folk kan bruke de [...] Vi er kanskje ikke så gode på sannen type private reguleringsforslag».

Bærekraftsråd

Bærekraftsrådet har vært sentral arena i kommunens medvirkningsarbeid så langt i prosessen. Rådet har vært en serie av møter, hvor lokalbefolkningen har blitt invitert til å gi sine synspunkter om mulige lokasjoner for en mineralpark. Arrangementet har vært åpen for alle, og kommunen har forsøkt å legge til rette for at det skal være et bredt besøk. Invitasjon til bærekraftsrådet har foregått via pressemeldinger i lokalavisen og sin egen nettside. I tillegg har invitasjoner blitt sendt til foreninger og grupper. Hensikten har også vært er å få fremme refleksjon rundt kart og arealer som presenteres:

«Vi har fått mange spørsmål om ting folk ønsker svar på ... ringvirkninger, hva som skjer i vårt samfunn, hva skjer med vårt næringsliv, infrastruktur ... Hva skjer om det blir på dette arealet kontra dette arealet. Så det er en måte å jobbe på som er litt spesiell».

Siden opprettelsen av bærekraftsrådet har det vært arrangert ni-ti slike møter, og representanten viser til høy deltagelse på møtene, omtrent 50-60 personer. Representanten presiserer at det har vært noen grupper som har vært spesielt engasjerte og har deltatt mye:

«Blant de finner vi grupper med noen særinteresser, og det er jo litt typisk på mange måter».

Representanten forteller at enkelte har deltatt av nysgjerrighet, og har hatt et ønske om å følge prosessen.

Informasjon og arrangerte møter

Kommunen forteller at de gir ut informasjon på deres nettsider, og at de har arrangert flere og viser til møter både åpne folkemøter og møter med grupper. I tillegg viser kommunen til andre møter og folkemøter de allerede har arrangert, og forteller at det vil bli enda flere når planprosessen er i gang:

«Men til sammen så har ... Jeg vet ikke hvor mange åpne møter og folkemøter vi allerede har hatt [...] Det er jo bare for å få stoff nok til å kunne gjennomføre en god arealanalyse [...] Det blir jo selvfølgelig enda mer etter hvert som planprosessen er i gang [...] Og selv om kommunen driver planprosessen, skal det jo skje i dialog og samarbeid med rettighetshaverne».

Videre sier representanten at i kommuneplanlegging har de benyttet seg mye av medvirkning fra barn og unge. Det er arrangert verksteder med alle barn i kommunen for å forsøke å finne ut hva de er opptatt av nå, og hva de ser for seg i fremtiden. Samtidig som det har vært mye dialog med ungdomsrådet.

4.2 Industri

4.2.1 Industriens planer og fremgangsmåte

Selskapene med utvinningsrett

Representant 1 representerer REN, er et norskfamilieeid selskap som har utvinningsrett til 90 % av området på Fensfeltet. En av eierne er Cappelen-familien, som er lokal og har tilhørighet til Ulefoss, og den andre eieren er Hustadlitt AS og holder til i Molde. Representant 2 representerer REE Minerals, og har utvinningsrett til de resterende 10 % av området på Fensfeltet. Selskapet er tilknyttet morselskapet REE Minerals Holding.

Dialog med kommunen og status

Industrien forteller at samarbeidet med kommunen er tett og kontinuerlig. Videre opplyser representantene at kommunen har tatt en aktiv lederrolle i planprosessen knyttet til gruveprosjektet, og at det er kommunen som står for organiseringen av naturtypekartlegging og konsekvensutredning fra ekstern fagkompetanse. Representant 2 forteller:

«Det syns vi er helt fantastisk flott. De har tatt ansvaret for å stå for reguleringen og kontroll over den ... i motsetning til hva som er vanlig i gruveprosjekter. De sørger for at det blir gjort på riktig måte, og vi har gitt et bidrag økonomisk til at de skal kunne gjøre det».

Videre forteller industrien at kommunen har lagt føringer for at prosessanleggene skal samlokaliseres innenfor et felles geografisk område. Anleggene vil være separate, men de vil bli plassert i en felles mineralpark. Industrien formidler at realisering av prosessanlegget fortsatt under utvikling. Representant 1 forteller at:

«Vi er inne i en fase nå der vi undersøker forekomsten».

Kun en av selskapene skal etablere et pilotanlegg. Dette skal brukes for å teste teknologien i konseptet, og ambisjonen er at pilotanlegget står klart til drift i 2026 for å utvikle teknologien. Samtidig forteller begge representantene at det gjenstår mange variabler og mye arbeid før en eventuell operativ gruve vil være i drift:

«vi må minst regne med en fem ti år til inntil vi er i gang med en operativ gruve».

4.2.2 Aspekter og vektlegging

Komplisert gruvedrift

Industrien formidler at rent gruveteknisk, er REE en type virksomhet som er svært komplisert. Det forklares at sjeldne jordarter fordelt på mange små elementer i berget, og at det i utgangspunktet en liten del av materialet som faktisk kan benyttes produkter:

«Ca. 98% ... blir avgangsmasser ... det er en kjempeviktig oppgave å håndtere det på en god måte».

En vesentlig del av industriens arbeid har vært å kartlegge ressursgrunnlaget på Fensfeltet. Det har vært sentralt å vurdere om forekomsten er tilstrekkelig og økonomisk bærekraftig. Industrien forteller at gruvedriften skal foregå under bakken som er en kostnadskrevende løsning. Både representant 1 og 2 forteller likevel at dette er ønskelig, og representant 1 forteller:

«Det er jo da en underjordisk gruve [...] En gruve under bakken for å beskytte samfunnet på Fen, og tilbake fylling for å skåne naturen for de aller største inngrepene ... for å redusere behovet for deponi, øke løpetiden og øke utnyttelsen av forekomsten».

Nasjonale og internasjonale hensyn

Nasjonale og internasjonale hensyn er også noe industrien vektlegger. Representant 1 understreker at internasjonale behov og geopolitiske forhold spiller inn i deres vurderinger:

«Vi utvikler teknologi for å nå regjeringas ambisjon i mineralstrategien ... som er to mål ... Norge skal prioritere kritiske råvarer og prioritere det gjennom å utvikle verdens mest bærekraftige mineralnæring».

Videre forteller representanten:

«Vi har noe på Ulefoss som hele verden trenger, og vi har dårlig tid ... og vi har en geopolitisk situasjon som gjør det krevende å være så avhengig av enkeltland som vi ikke har sikkerhetspolitiske samarbeid med».

Samtidig vektlegger representanten at det er viktig å gjøre ting i riktig rekkefølge, og viser til en situasjon der kommunen ikke hadde gjennomført naturtypekartleggingen i tide, og ønsket å erstatte den med en teoretisk vurdering for å rekke tidsfristen:

«Vi sa klart ifra, også til media, at det ønsket vi ikke. Vi ønsker en komplett naturtypekartlegging, selv om det innebærer en utsettelse ... Som er en liten pris å betale for å få en kartlegging man kan stole på».

Adressering av bekymringer og lokal aksept

Industrien forteller at det er viktig at bekymringer og spørsmål fra lokalbefolkningen blir løftet frem, slik at de enten kan svares ut eller tas inn i prosjektutviklingen. Dialog med lokalbefolkningen formidles som avgjørende i prosessen, og terskel er lav for dialog og spørsmål. Involvering fremmes som en viktig faktor for å redusere konfliktnivå og motstand. Representanten 1 forteller:

«Håndplanken er vel at vi tenker vi har et veldig godt konsept, men vi forstår godt at vi ikke har fasit. For å finne fasiten må det være en dialog og en prosess der man har reell medvirkning. Hvis ikke så blir konfliktnivået altfor høyt.»

Samtidig trekker representanten 2 frem betydningen av både tidlig og tydelig informasjon, for å få aksept i lokalsamfunnet:

«Det er en lærdom for mange ... man må avmystifisere og man må være ærlig og fortelle folk godt i forkant».

Representant 2 forteller også at de har forsøkt å møte bekymringene som lokalbefolkningene har hatt til nå, og trekker frem blant annet selskapets tidligere prøveboringer:

«Vi holder oss utenfor for eksempel vekstsesongen på jorden hvor det er dyrkbar mark ... eller ved at man da vil gjøre ting på bestemte tider som de ønsker, altså utenom dyrkingssesongen så ikke avlingen skades».

Ringvirkninger av prosjektet

Industrien forteller at gruveaktiviteten vil gi mange positive ringvirkninger for lokalsamfunnet. Det vil kunne skape mange arbeidsplasser, både i anleggsperioden og permanente stillinger knyttet til å drifte virksomheten. I tillegg trekkes det frem økonomiske ringvirkninger som skatteinntekter og avgifter til kommunen, og at grunneiere som bor over forekomsten også vil motta en del av omsetningen. Samtidig påpeker representantene at det vil bli store arealbeslag, som er en naturlig del av etablering, og at det jobbes aktivt med å identifisere både negative og positive ringvirkninger:

Representant 1: *«Litt av greia er at du skal identifisere negative effekter [...] og forsøke å dempe de eller fjerne de effektene i dialog med folk eller organisasjoner».*

4.2.3 Medvirkning

Informasjonskanaler og folkemøter

Industrien viser til at lokal- og regionalaviser er sentrale informasjonskanaler for å nå ut til befolkningen og invitere til folkemøter. I tillegg benyttes representantenes egne nettsider for å dele informasjon om prosjektet. Representantene forteller at det har vært godt oppmøte på folkemøtene, og at dette er en viktig sak for lokalsamfunnet som engasjerer mange. Representant 1 at de arrangert over 47 arrangementer med lokale interessenter:

«Det har vært alt fra naboforeninger, velforeninger, til historielag og enkeltbedrifter. Og mindre grupper på to-tre personer og større grupper på mange hundre personer [...] Så vi jobber jo utrolig bredt og dypt med informasjon og involvering med innbyggerne».

Industrien forklarer at det har vært nyttig å forstå hvilke problemstillinger som er relevante for lokalbefolkningen, og deres behov for informasjon. Representanten 2 fremhever at lokalbefolkningen særlig har vært opptatt av hvordan virksomheten vil påvirke dem spesielt med tanke på støy, støv og sprengingsaktivitet. For å imøtekomme disse bekymringene forteller representanten:

«Da har vi forklart at en underjordisk virksomhet i stor grad ikke vil berøre dem ... Det vil være inngrep som er såpass langt under bakken at de ikke vil merke det i det hele tatt».

Representant 1 trekker også frem at et viktig virkemiddel for å nå ut til lokalbefolkningen er representanten selv:

«Et veldig viktig virkemiddel er at de har ansatt meg ... Jeg er fra Ulefoss, jeg bor på Ulefoss og jobber på Ulefoss-kontoret. Det er lav terskel for å ta kontakt.»

Hvordan lokale kan medvirke

Lokalbefolkningen omtales som en viktig del av planprosessen. Representant 2 fremhever at det er avgjørende at innspill kommer inn på riktig tidspunkt i prosessen for å kunne ha størst mulig påvirkning, og sikter til høringsinnspill.

Representant 1 forteller at de har gitt lokale muligheten til å komme med innspill til utformingen og beliggenhet av pilotfabrikken, og har basert på tilbakemeldinger endret sitt konsept:

«De har vært med på å definere hvordan testuttaket skal være som har vært veldig viktig for naboene [...] vi endra konseptet sånn at ventilasjonsanlegget og vannrenningsanlegget skal stå inne i gruva ... og ikke utenfor ... Så diskuterer vi når transporten skal skje ... det skal ikke skal stå å dure 24 timer i døgnet».

Grenser for påvirkning

Industrien formidler at det ikke finnes noen formell grense for hva lokalbefolkningen kan påvirke, men at en gruveoperasjon innebærer nødvendige elementer som prosessanlegg og deponi for at det skal kunne driftes. Informant 1 forklarer:

«Vi må jo ha industriområder som er industrielt relevante, og vi må ha tilgang på den infrastrukturen vi trenger ...vi må også få ut malmen».

Representant 2 forteller likevel de vil prøve å legge til rette at avhengig av hva det gjelder:

«Man vil jo helt klart tilpasse seg der det er fornuftig og mulig».

Samtidig forteller informanten at det først og fremst er industrien som besitter den faglige kunnskapen om forekomsten og om de videre utviklingstrinnene.

Samarbeid med lokale aktører

I tillegg jobber industrien aktivt for å involvere lokalsamfunnet gjennom å blant annet samarbeide med lokale aktører. Representant 1 trekker frem et formelt samarbeid med Nome næringsforum, og at de har forpliktet seg til å kjøpe varer og tjenester lokalt der det er mulig.

Samtidig trekkes frem sponsorvirksomhet, samarbeid med Nome videregående skole, frivillige verv og Fen Velforening som eksempler på involvering i lokalsamfunnet:

«Vi prøver å sette det lokale næringslivet i stand tidlig for å kunne levere varer og tjenester til prosjekt [...] Motivasjonen med ... prosjektet er å kunne jobbe direkte med lokalsamfunnet for å få ringvirkningene tidlig.. det vil jo være enorme ringvirkninger i lokalsamfunnet knyttet til store investeringer ... Samtidig vet jeg at det kommer til å bli bra for det stedet jeg bor på, og for stedet jeg kommer fra».

Towards sustainable mining (TSM)

Industrien forteller at de deltar i et program som heter Towards Sustainable Mining (TSM) som organiseres av norsk bergverksindustri. Dette er en internasjonal modell oversatt til norsk, som gir karakterer for hvordan man presterer på arbeidet med interessegruppe, lokalbefolkning og urbefolkning (ILU). Representant 1 forteller noe som setter krav til industrien:

«Det krever jo at vi har planer og strategier som følges opp. Som vi blir målt på og må rapportere på. At vi er en del av det TSM systemet, er garantisten for at vi opprettholder. Jeg tror det arbeidet uansett er så åpenbart nyttig for oss. For oss handler det om å forvalte en tillit som vi har i samfunnet i dag».

Representanten påpeker at samfunnsaksepten er viktig å opprettholde for selskapet, og at de er avhengig av den for å kunne gjennomføre sitt prosjekt. Samtidig peker representanten på at nasjonal og lokal samfunnsaksept henger tett sammen:

«Hvis du mister samfunnsaksepten lokalt, så blir den selvfølgelig også vekket nasjonalt».

Involvering over tid

Industrien forteller at involvering over tid vil i stor grad være avhengig av kommunens beslutninger. Industrien vil fortsette å arbeide parallelt med kommunens prosess, og representanten uttrykker at dette arbeidet naturlig vil innebære involvering av lokalbefolkningen underveis.

4.3 Lokalbefolkning

4.3.1 Informanter og deres engasjement i prosessen

Ulike informanter og Varierende engasjement

Alle informantene er bosatt i Nome kommune. Noen har vært bosatt her hele livet, mens andre har flyttet til kommunen senere i livsløpet. Deltakerne befinner seg i ulike livsfaser, og har varierende yrkesbakgrunn, kjønn og alder. Noen forteller at de fortsatt er i arbeid, mens andre er pensjonister. Flere oppgir at de enten bor direkte over forekomsten eller i nærheten av et av de fire områdene som vurderes som mulig mineralpark.

Flertallet av informantene viser interesse og engasjement for prosessene rundt gruvedrift. Mange forteller at de har forsøkt å holde seg orientert og at de har fulgt med på utviklingen over tid. For flere har engasjementet utviklet seg i takt med prosjektets utvikling. I kontrast til flertallet, uttrykker informant 1 en mer distansert holdning til Fensfeltet:

«Jeg har ikke så mye forhold til Fensfeltet. Jeg vet at det fins og at det snakkes om gruver, men jeg kan ikke si at dette engasjer meg så veldig [...] Jeg har heller ikke satt meg noe særlig inn i det».

Samtidig påpeker vedkommende at de vet hvor de skal holde seg orientert dersom de ønsker.

4.3.2 Aspekter og vektlegging

Økonomiske ringvirkninger og global nytteverdi

Tre informanter vektlegger gruvedriften som en mulig inntektskilde for kommunen. De peker på at økt oppmerksomhet rundt Fensfeltet og nysgjerrighet knyttet til gruvedrift kan føre til at flere ønsker å bosette seg i området. Informant 4 beskriver dette som positivt og mener at en økning i befolkningstallet kan gi vekst og utvikling i lokalsamfunnet. Hun beskriver hvordan dette kan skape en «dominoeffekt»:

«Flere innbyggere ... betyr flere tjenestetilbydere. Det vil bli økt handel og aktivitetstilbud ... som på en måte vil øke budsjetttrammene for kommunen ... det vil

være en viktig industri for både rørleggere, elektrikere, tømrere og ingeniører ... «in house», og det er jo veldig bra».

I tillegg uttrykker informant 4 en forventning til at gruvedrift vil tiltrekke seg høyt kvalifisert arbeidskraft:

«Sånn jeg ser for meg hvordan det her vil bli for det her vil jo bli kompetanse-arbeidsplasser, det vil jo være høyt utdanna mennesker med sinnssyk kompetanse som blir aktuelle å få inn i den type industri».

Samme informantene peker på at mineralene som finnes på Fensfeltet er et globalt behov, og at forekomstene har betydning utover det lokale. Informantene mener Nome har et ansvar i å undersøke mulighet for utvinning. Informant 7 peker på dette som et geopolitisk spørsmål og forteller:

«Det her er mer enn bare økonomi som taler for dette, det er geopolitikk».

Han legger samtidig vekt på at til tross for den potensielle globale nytteverdien er avgjørende at prosessen styres godt, noe samtlige informantene erkjenner. Han viser til at det er viktig med en ryddig prosess fordi det er mange forhold som må utredes. Informant 1 uttrykker også støtte til utviklingen:

«Vi er et moderne samfunn som skal gå fremover», og presiserer i likhet med de andre informantene, at dersom man ønsker utvikling må man være villig til å bidra med utvinning.

I tillegg uttrykker noen informanter en stolthet over at dette prosjektet er knyttet til deres hjemsted. De forteller at det oppleves som spennende at det skjer akkurat her, og prosjektet kan bidra til å sette stedet på verdenskartet:

«Sånn sett er det jo egentlig veldig spennende at det skjer nettopp her, i lille Ulefoss».

Prosessens hastighet, naturinngrep og tidligere erfaringer

Flere informanter vektlegger behovet for mer informasjon og forteller at de ikke føler at prosjektets omfang og konsekvenser er til strekkelig avklart. De opplevelser at både kommunen og industri har hastverk, noe som uttrykkes sterkt av informant 2:

«Kan vi ikke bare ha en god prosess? Ikke gå så fort [...] Det trenger ikke være sånn hast [...] Det er store konsekvenser».

Informant 5 uttrykker bekymring for at kommunen er under press fra statlige myndigheter, og at dette bidrar til at prosessen oppleves som et hurtigspor. Samtidig uttrykker han misnøye med kommunens håndtering av prosessen, og særlig med tanke på naturinngrep. Han beskriver det som en lite gjennomtenkt tilnærming særlig med tanke på konsekvensene for naturen:

«Jeg syns det har vært litt hodeløs tilnærming til det [...] Det er mange risikoer, og hvis prosjektet går dårlig blir du sittende igjen med en steinrøys og et hull i bakken, og ja da er det de lokale som får merke det.»

Flertallet av informantene opplever et urealistisk bilde av prosjektet, og er kritiske til hvordan prosjektet fremstilles som grønt og bærekraftig. De uttrykker skepsis om miljøkonsekvensene har blitt tilstrekkelig vurdert, særlig når det er kjent at prosjektet vil medføre omfattende endringer av landskapet:

Informant 7: *«Den grønne gruva...Det har ikke vært noen gode svar på hva den grønne gruva er.»*

Informant 2: *«Altså det man skal gjøre er å ta 3-4 kilometer, hogge det ned, rasere det og bygge en fabrikk[...] Hele tiden er det denne grønnmalinga».*

Informant 3: *«Jeg syns det er skremmende at et prosjekt er veldig viktig...omtales som en grønn usynlig gruve uten miljøutslipp, uten problemer».*

Informant 6: *«Tror det kommer til å ødelegge mye flott natur, og ...at det vil bli mye støv[...]De har fortsatt ingen plan på hvordan de skal unngå all denne naturødeleggelsen. Det vil jo komme, det vet vi».*

Informant 4 uttrykker også engasjement for naturen. Hun erkjenner risikoen ved naturinngrepene, samtidig som hun har tillit til at myndighetene håndterer prosessen på en ansvarlig måte:

«Jeg har såpass tillit til den styringa vi har her...Det kommer ikke til å bli et plutselig åpent brudd».

Flere informanter uttrykker usikkerhet til hvor drivverdig forekomsten kommer til å være på lang sikt. De peker på de betydelige investeringene som allerede er nødvendige, særlig med tanke på pilotfabrikken til REN. Informant 5 viser til potensielle skadevirkningene dersom prosjektet ikke lykkes:

«Hva skjer da om 15 – 20 år hvis dette er i gang, og disse sjeldne jordartene blir utkonkurrert fra jordarter andre steder [...] Da kan Nome bli sittende igjen med...et område på 3000 – 4000 mål som er ødelagt».

I denne sammenhengen nevner informantene sine erfaringer med tidligere mineralprosjekter i Nome. De refererer til den radioaktive slagghaugen som har vært et diskusjonstema siden niobgruvene ble avsluttet på 1950-tallet. Til tross for planer om å fjerne den har ingen konkrete tiltak blitt iverksatt:

Informant 7: *«Etter krigen, med Niob gruvene ... det der er en stor diskusjon i dag med problemavfall som da har stått i flere tiår... og ja det er jo der fortsatt. Det har tatt lang tid og mye frem og tilbake, og nå sier de at de skal sette opp en sarkofag, men første spadetak er ikke gjort der heller.»*

Informant 2: *«Det ligger fremdeles slagghauger igjen på Søve ved Ulefoss som er radioaktivt... og først nå har de endelig blitt enige om å bygge en sarkofag for å mure den inne».*

Informant 7 viser samtidig til at det finnes radioaktivitet i område, men uttrykker lite bekymring knyttet til dette:

«Det er jo radioaktivitet og høy stråling i deler av dette feltet, men folk har jo ikke lidd tilsynelatende av dette ...de fleste av oss som bor her er ikke hysterisk redde».

4.3.3 Medvirkning

Kommunikasjon og tilgjengelig informasjon

Informantene forteller at både kommunen og industrien har vært aktive med å invitere til arrangementer og folkemøter. Disse har blitt annonsert i lokalavisen og på kommunens nettsider. Kommunen trekkes frem som den primære informasjonskilden. Flere av informantene etterspør en bedre organisering av informasjonen knyttet til Fensfeltet, og informant 4 forteller at: «Kommunens nettsider er jo et mareritt i seg selv». Samtidig er de fleste informantene tilfredse med informasjonen de har mottatt. Informant 4 beskriver at informasjonsbehovet blant innbyggerne har to sider:

«Du har de som leser det de får servert og er fornøyd, også har du de som leser postlistene, alle til og fra brevene som handler om Fensfeltet».

Noen informanter deler opplevelsen av at det er krevende å holde oversikt over omfanget, og etterlyser fortløpende informasjon om prosessen:

Informant 2: *«Du må følge med på postlista hele tiden for å se hva som skjer [...] på Fensfeltet ... Hva er det som foregår nå? Hvilke brev går inn og ut?».*

Informant 3: *«Innbyggerne har behov for informasjon, og behov for riktig informasjon [...] Jeg syns ikke det er innbyggerens ansvar å finne ut av det her. Det er ekstremt vanskelig i finne informasjon».*

Begrenset medvirkning

Flertallet av informantene opplever at prosessen består av å motta informasjon fra beslutningstakere fremfor mulighet til å medvirke til saken. Informant 5 peker på at: «*det er jo mange interessenter i dette*», og at dialogen mellom lokalbefolkningen og aktørene er preget av størrelsen på saken. Enkelte informanter uttrykker forståelse for at prosessen fortsatt er i tidlig fase og at det foreløpig er for lite konkret til å gi tilbakemeldinger på:

Informant 4: *«Utfordringa er jo litt at det er jo ingen som har gjort det her før så du har ikke noe du har ikke noen retningslinjer eller».*

Ingen informanter gir uttrykk for at de tror aktørene har dårlige hensikter, og enkelte uttaler at det intensjonen er godt ment:

Informant 7: *«Jeg mistenker det ikke noen for å ha noe skjult agenda [...] Så langt tror jeg absolutt at de er opptatt av hva folk tenker og føler. Men som sagt, vi er fortsatt i starten på dette prosjektet, så det er ikke alltid lett å vurdere hva som kommer til å skje videre».*

Informant 6: *«Jeg tror verken administrasjonen eller politikerne har lyst til å ødelegge Nome samfunnet».*

Flere oppfatter at kommunen har gjort en innsats for å prøve å involvere lokalbefolkningen, og at de er fornøyde med kommunens håndtering av prosessen så langt:

Informant 7: *«Ja, det har gått litt i rykk og napp, og det er vel litt med omfanget ... men jeg er fornøyd med den måten de har gjort det på til nå».*

Informant 4: *«Jeg synes jo at kommunen har vært gode egentlig i den prosessen».*

Ensidig kommunikasjon og etterspørsel etter balansert informasjon

Samtidig er det andre som opplever kommunikasjonen som ensidig, og at det stort sett er lokale som mottar informasjon fra kommunen. Informant 6 forteller:

«Det har vært mye output, men ikke så mye input fra lokale».

Informant 3 uttrykker at hun deler denne opplevelsen, og beskriver at tidligere seminarer og folkemøter ofte har fulgt et fast opplegg:

«Vi har også hatt åpne møter med utbyggerne og kommunen og da er det ofte altså vi har én standard oppsett. Kommunen og utbyggerne presenterer sine salgspitch ... Ingen innbyggere som blir bedt om å presentere sine bekymringer ... Og deltakeren får ikke selv definere hva som er agenda for møte, og da er det ikke en medvirkningsarena tenker jeg».

I tillegg etterspør de mer balansert informasjon. De forteller at temaer som de er opptatt av enten blir underkommunisert eller er fraværende, som hvordan støyproblematikken skal håndteres eller hvordan industrien skal løste med strøm for å drifte anlegget. Informant 6 forteller at han opplever det som om kommunen kun gir en side av saken, og at spørsmål som stilles ikke får konkrete svar:

«De er kun interessert i å snakke om det positive, og det er de veldig flinke til å reklamere for [...] når folk stiller spørsmål ved farene og alle risikoene, så kan det ikke svares på ... Det må forskes mer på, sier de».

Bærekraftsråd

Informantene forteller at bærekraftsrådene arrangert av kommunen er den viktigste arenaen hvor innbyggerne har fått mulighet til å medvirke så langt. Informant 4 beskriver bærekraftsrådet som et positivt initiativ fra kommunen i å fange opp innbyggerens bekymringer i en tidlig fase:

«Det her var jo på en måte et forsøk på å komme med alle med sånne bekymringer og spørsmål som de kunne ta med seg videre i prosessen»

Flere informanter deler samme oppfatningen. De forteller at de syns disse prosessene har vært interessante, men at det i liten grad har resultert i noe konkret. Enkelte stiller derimot spørsmål ved bærekraftsrådets funksjon og formål:

Informant 3: *«Vi skal medvirke til noe vi ikke har fått konkret informasjon om ... og det er veldig vanskelig som innbygger å gi innspill om noe du ikke vet hva er.»*

Informant 2 beskriver en lignende opplevelse:

«Vi skulle sitte der og komme fram til fordeler og ulemper ved å ha prosessanlegget her eller der. Vi opplevde det som totalt mislykka. Ikke minst fordi kommunen ikke kunne fortelle som skal foregå i dette prosessanlegget, og hva som skal være der[...] Jeg tror hensikten med disse bærekrafts råda, var for å unngå oppheta diskusjoner siden».

Det uttrykkes også usikkerhet av informant 3 om hvilken betydning innspillene fra lokalbefolkningen blir adressert i den videre prosessen:

«På møtene har det vært innhenting av informasjon fra innbyggerne [...] men vi har ikke fått noen tilbakemeldinger om hvordan informasjonen vi har delt til kommunen blir brukt ... og det er helt uklart hvilken rolle innspillene fra innbyggerne ... spiller inn i beslutningsprosessen».

Evnen til å lytte på lokalbefolkningen

Flere informanter viser til at kommunen har lyttet til lokalbefolkningen i tidligere saker, og at lokalt engasjement har hatt innflytelse på beslutninger. Samtidig påpekes det at dette har gått på bekostning av andre saker i lokalsamfunnet:

Informant 4: *«Politikerne her er jo lettpåvirkelige ... så det jo mulig å påvirke beslutninger ... Men det er mange upopulære avgjørelser som burde vært tatt, men som unngår å bli tatt fordi folk roper høyt».*

Informant 4 forteller om en ungdomsskole som skulle nedlegges, men som ble stoppet etter protester. Dette er noe informant 1 også har erfart, og viser til en situasjon hvor diabetespasienter ikke lenger fikk tilpasset kost etter budsjettkutt i kommunen, men som senere ble reversert etter klager:

«Kommunen kuttet mat til beboere på sykehjemmet ... De med diabetes fikk ikke lenger tilpasset mat, fordi det kostet mer ... for spesialprodukter ... Vi som jobber her og pårørende ble veldig oppgitt ... En periode var det pårørende som kjøpte inn mat til de med diabetes».

Det pekes også på at engasjementet for saker i lokalsamfunnet varierer fra sak til sak. Enkelte informanter understreker at det krever en innsats for å bli hørt:

Informant 2: *«Du må være engasjert, men du vil nok bli sett på som brysom».*

informant 7: *«Du må ta litt plass for å bli hørt og du må by på deg selv. Det er opp til enhver».*

Lokale verdsetter RENS kommunikasjon

Flere informanter forteller at industrien, særlig REN har gjort en god jobb med å være synlige og tilgjengelige for lokalbefolkningen. Informant 5 forteller:

«REN har skjønt dette her. De kommuniserer godt og de er åpne på det de kan være åpne om».

Samfunnskontakten trekkes frem som en viktig person som det er lett å komme i kontakt med. Flere vet hvem han er og kjenner han godt, og oppfatter det som svært lav terskel for å ta kontakt. Eksempelvis forteller informant 4 forteller om sine opplevelser:

«Jeg opplever at det er enkelt å stille spørsmål og jeg opplever at de er veldig opptatt av det også. De er jo innforstått med at det spiller ikke noen rolle hva kommunen sier eller hva staten sier. Det er jo innbyggerne som bestemmer ... det er klart at de også er veldig opptatt av at det kommer god informasjon og riktig informasjon».

5 Diskusjon

Målet med denne studien er å undersøke synspunkter og opplevelser fra tre aktører (kommune, industri og lokalbefolkning), knyttet til prosessene på Fensfeltet. Denne måloppnåelsen skal oppnås gjennom å undersøke hvilke aspekter og vektlegging som foreligger hos kommune, industri og lokalbefolkningen, hvordan medvirkningen av lokale blir ivare tatt av kommune og industri, og hvordan medvirkningen oppleves av lokalbefolkningen så langt i prosessen. Det er derfor utformet to forskningsspørsmål for å komme frem til hovedmålet med studien:

1. *Hvilke faktorer og perspektiver vektlegger de ulike aktørene rundt prosessen på Fensfeltet?*
2. *Hvordan opplever de ulike aktørene medvirkningsprosessen om utviklingen på fensfeltet?*

I dette kapittelet skal derfor resultatene drøftes i lys av studiens to forskningsspørsmål. Hvert forskningsspørsmål behandles separat.

5.1 Aspekter og vektlegging

Hvilke faktorer og perspektiver vektlegger de ulike aktørene rundt prosessen på Fensfeltet?

Etablering av mineralutvinning har potensialet til å endre et helt samfunn, både på godt og vondt. Derfor er det sentralt for beslutningstakere, gruveselskaper og lokalbefolkning å få innsikt i hva som fremmer lokal aksept og hva som bidrar til motstandsforestillinger (van der Plank et al., 2016). Slik det kommer frem i van der Plank (2016), er samfunnets holdninger til gruvedrift en dynamisk prosess med flere årsakssammenhenger, der forventinger og bekymringer er særlig påvirket av hvordan beslutningstakere og gruveindustrien opptrer.

I lys av dette har det vært vesentlig at Nome kommune har pådratt seg styringsrollen av prosessen på Fensfeltet. Dette har de gjort nettopp fordi om gruvedrift blir realisert, mener kommunen at det vil endre hele Nome-samfunnet. At en kommune har tatt ansvaret for å styre en prosess som omhandler en industrinæring er uvanlig. Dette tyder på at kommunen ønsker å sikre at samfunn- og miljøhensyn blir ivare tatt i en prosess som historisk har vært dominert

av et økonomisk perspektiv (Eggert, 2001). Et viktig poeng her, er at kommunen støtter seg mye på industrien i prosessen, noe som igjen kan gjøre det vanskeligere å legitimere saken ovenfor lokalbefolkningen.

Det kommer også frem under intervjuene at det er stor usikkerhet knyttet til prosessen. Kommunen kan ikke med sikkerhet forutsi hvilke effekter næringen vil ha, verken om det vil gi økonomisk vekst, store negative effekter for lokalbefolkningen eller hvordan miljøet vil bli påvirket. Samtidig uttrykker industrien en optimisme knyttet til ringvirkningene en mineralutvinning vil ha. De peker særlig på flere arbeidsplasser og skatteinntekter som vil komme både lokalsamfunnet og kommunen til gode. Dette tyder på at industrien har stor tiltro til prosjektets potensial. Dette er noe Komnitas (2020) bekrefter, og viser til at gruvedrift vanligvis gir positive ringvirkninger som industrien peker på. Likevel er det betydelig usikkerhet knyttet til om forekomsten er økonomisk drivverdig, og om antatte positive ringvirkningene som løftes er realiserbart. Suopajärvi et al (2023) kaller mineralnæringen usikkerhetsindustri siden det er ofte stor usikkerhet om tid og penger investert i slike prosjekter vil være lønnsom, noe som medfølger også risiko (Suopajärvi et al., 2023).

I lys av dette er det flere informanter blant lokalbefolkningen som uttrykker sin usikkerhet om hvor lønnsomt dette vil være på sikt. Det er mange ubesvarte spørsmål som gjenstår, og mange erfaringer som fortsatt sitter igjen fra tidligere gruvedrift i kommunen. Gruvedriften vil sette dype spor, og de som bor lokalt vil bli påvirket mest (Suopajärvi et al., 2023). Dette kan tolkes som om det er manglende avklaringer på hvordan natur og økonomi vil bli adressert i prosjektet. Flere blant lokalbefolkningen mener at miljøkonsekvensene vil bli store og at det er viktig for dem hvordan dette vil bli håndtert. I denne sammenheng tolkes det som informantenes engasjement for natur og miljø er en avgjørende faktor i hvorvidt de har tillit til kommunen og industri. Det antyder at miljøhensyn ikke bare oppfattes som en konsekvens, men et nødvendig hensyn som må tas om det skal etableres mineralutvinning på Fensfeltet.

Uten sosial aksept vil ikke et gruveprosjekt kunne etableres. Sosial aksept handler om å bygge tillit og godkjenning fra befolkning og andre interessenter (Eckl et al., 2025). Dette er noe som industrien selv må jobbe aktivt for å oppnå. Det er ikke lovpålagt, men et valg industrien selv tar. Eckl et al. (2025) viser at en sosial lisens til å operere er et begrep som mange gruveselskaper har innført. Begrepet har enda ikke fått en standardisert definisjon som også kommer til uttrykk blant dem som tar det i bruk. Som Eckl et al. (2025) legger det frem, tolker

noen selskaper det som å ha en løpende dialog og informasjon med de som direkte blir berørt av gruvedrift, som lokalbefolkning og andre berørte. Andre selskaper tolker det mer som en aktiv deltakelse av gjennom å komme med innspill til hvordan prosjektet utformes eller hvordan driften skal planlegges og gjennomføres. Uavhengig av hvordan begrepet tolkes, er målet fra gruveselskapene å bygge tillit til de rundt for å kunne utføre gruveaktiviteter.

Industrien forteller at sosial aksept er noe de jobber aktivt med og de ser ut til å ha en bevisst strategi for å bygge tillit og vise ansvarlighet. De påpeker blant annet at de har tilpasset elementer i sitt prosjekt for å møte befolkningens bekymringer etter de har mottatt konkrete innspill fra lokalbefolkningen. Samtidig har industrien vært mye blant lokale for å gi ut informasjon og holde de oppdatert om prosessen. Som tyder på at industrien har tatt i bruk begge tolkningene slik det kommer frem i Eckl et al. (2025). Likevel er det ikke sikkert at dette er nok for å få den sosiale aksepten de ønsker å oppnå. Derfor er det relevant å stille seg spørsmålet hvorvidt industrien faktisk er villig til å endre prosjektets utforming hvis det faktisk blir mineralutvinning. Er villigheten til å tilpasse seg nå først og fremst symbolsk, eller er det et forsøk på å adressere det lokalbefolkningen bekymrer seg over? I følge Espiritu (2015), er samfunnsaksept noe av det viktigste et gruveselskap kan oppnå. Ikke bare vil man unngå forsinkelser i selve prosjektet, men i stor grad unngå protester fra lokalbefolkning, kommune, negative omtaler og dårlig rykte. Industrien forteller at selv om mineralutvinning er viktig i en internasjonal sammenheng, er det viktig at prosessen blir gjort riktig og ordentlig. De viser til situasjonen hvor kommunen opprinnelig ønsket å hoppe over naturkartlegging for fugl og innsekter i området, men hvor industrien insiterte på at dette skulle gjennomføres, selv om det ville bli forsinkelse i prosjektet. Dette tyder ytterligere på at industrien ønsker den sosiale aksepten fra lokalsamfunnet i Nome. Dette kan trekke paralleller til to andre gruvesamfunn i Nord Norge.

I Espiritu (2015) sin studie ble det undersøkt to ulike gruveselskaper og deres fremgangsmåte for å få sosial aksept i lokalsamfunnet henholdsvis Nussir i Kvalsund og Arctic Gold i Kautokeino. Det som var tilfelle her, var at Nussir fikk mer sosial aksept enn Arctic Gold. I disse tilfellene var det en klar forskjell på fremgangsmåten de to selskapene brukte for å skape tillit blant befolkningen. Direktøren i Nussir engasjerte seg i lokalsamfunnet ved å skape personlig relasjon og god relasjon til sametinget, samtidig som de var opptatt av å respektere tradisjonelt viktige

temaer slik som regndrift i kommunen. Arctic gold hadde derimot en annen tilnærming. Der Nussir var opptatt av å involvere seg i lokale interesser, tildelte direktøren i Arctic Gold alt ansvaret av PR til ordføreren i Kautokeino. Dette førte til at Nussir fikk mer aksept, enn Arctic Gold. Dette viser at det er viktig å være involvert også som en industri blant lokalbefolkningen for å skape tillit.

Samtidig er det viktig å anerkjenne de positive ringvirkningene en mineralnæring kan ha for lokalsamfunnet (Komnitsas, 2020). Dette kommer til uttrykk blant flere i lokalbefolkningen som har stor tiltro til prosjektet. De forteller at Nome har behov for de positive aspektene mineralutvinningen fører med seg, blant annet økt innbyggertall, flere arbeidsplasser og bedre økonomi. Behovet for disse aspektene må sees i lys av flere faktorer. For det første har Nome i lengre tid ønsket å være attraktive for tilflytning. Dette har imidlertid ikke latt seg realisere, og utviklingen har vært preget av netto utflytting til omkringliggende kommuner som Skien og Midt-Telemark (Nome kommune, 2024c). En grunn kan være at Nome kommune har færre arbeidsplasser nå enn de hadde for 10 år siden, og at både fraflyttingen og den begrensede befolkningsveksten er knyttet til manglende mulighet for sysselsetting.

Den begrensede befolkningsveksten kan igjen føre til at når bedrifter, uavhengig av om det er kommunen eller privat næringsliv som utlyser en stilling, kan oppleve mangel på kvalifiserte personer som kan ta på seg disse jobbene. Dette bekreftes av Syssner & Meijer (2017), som viser til at en svekket befolkningsvekst gjør arbeidskraften sårbar, noe som gjør det vanskelig å rekruttere kompetente arbeidstakere. Likevel forteller en informant blant lokalbefolkningen at gruvedrift kan være en løsning på denne utfordringen, da det vil tiltrekke seg mennesker med høy utdanning.

Forskning på kommuner med befolkningsnedgang viser at mange forsøker å møte utfordringen gjennom tiltak i kommuneplaner og strategier (Bråtå, 2020). Dette kommer også frem i Nome kommunes planstrategi, der det pekes på næringsutvikling som et mulig virkemiddel for å skape arbeidsplasser og økt sysselsetting (Nome kommune, 2024c). Samtidig foreligger det svakheter med dette argumentet. Selv om industrinæringen vil bli etablert i Nome, er det ikke noen garanti for flere innbyggere og økt tilflytting. I dag er det flere som pendler ut av

kommunen. Det er også kort vei til både Skien og Midt-Telemark som begge har hatt økt befolkningsvekst de siste årene med mer infrastruktur (SSB, 2024a, 2024c). Dette er etablert av Storm & Vareide (2010) som viser til en sammenheng mellom hvor arbeidsplasser og økt tilflytting.

Blant lokalbefolkningen er det få informanter som uttrykker direkte bekymringer for den naturlige radioaktiviteten som finnes på feltet. Det som i større grad vekker reaksjoner er den gjenværende slagghaugen etter niobproduksjon på 50-tallet. I seg selv tyder det ikke på at lokalbefolkningen nødvendigvis er bekymret for at slagghaugen vil påvirke dem fysisk, men mangelen på håndtering av industrielt avfall. Dette kan indikere at det gjøres sammenligninger med tidligere erfaringer for å vurdere hvordan prosessen kan bli dersom det blir en ny gruve (Tomkiv, 2019).

Det er verdt å merke seg at verken kommunen eller industrien adresser dette som en mulig bekymring. Dette kan indikere at selve tema er underkommunisert i lokalsamfunnet. Noe, til tross for at området inneholder et av verdens største forekomstene av thorium (Popic et al., 2011). Under intervjuet var det kun en informant som eksplisitt nevnte stråling i området, men påpekte at verken han eller andre i lokalsamfunnet føler noen frykt for dette. Dette kan tyde på at selve risikoen knyttet til radioaktivitet er lite integrert i lokalbefolkningens daglige liv, eller at det over tid har blitt normalisert. Samtidig er det ikke uventet at lokalbefolkningen i liten grad uttrykker bekymring for den naturlig radioaktivitet. Det som derimot kan være en utfordring på sikt er når massene fra fjellet blir tatt ut og behandlet. Dette kan føre til spredning av radioaktivt støv som i motsetning til den naturlige radioforekomsten, vil bli oppfattet som et resultat av industriell aktivitet (Perko, 2014; Slovic, 2012). En informant blant lokalbefolkningen peker på støvforurensing som en mulig risiko. Dette er noe han skulle hatt klarhet i, som han savner fra kommunen og industrien. Dette kan knyttes til det både Perko (2014) og Slovic (2012) presiserer, og illustrerer hvordan risikooppfatning kan endre seg når eksponeringen oppleves som menneskeskapt og ikke naturlig.

I takt med økt oppmerksomhet og flere juridiske krav til hvordan industrien adresserer miljøhensyn, har også presset økt for å integrere miljøaspekter og bærekraft i virksomheten

(de Freitas Netto et al., 2020). Dette kan utspille seg på flere måter. Uten å inkludere «bærekraft» og «miljø», kan dette påvirke omdømme direkte til virksomheten. Samtidig kan det virke mot sin hensikt. Når en industri, slik som mineralutvinning bruker ord som «grønn gruve» og «bærekraft», skaper dette naturligvis reaksjoner. Slik det kommer til uttrykk fra lokalbefolkningen peker flere informanter en stor skepsis mot dette. Lokalbefolkningen forteller om et urealistisk bilde, og forstår ikke hvordan en gruve kan omtales som grønn og bærekraftig når det vil ha omfattende påvirkning på miljøet. Dette tyder på at lokalbefolkningen ikke mener bærekraft kan forenes med industrivirksomhet. Samtidig kan begrepsbruken oppfattes som symbolsk og strategisk. Industrien på sin side forteller at gruvedriften vil foregå underjordisk. Utvinningen vil bidra til store avfallsmasser som skal håndteres ansvarlig. Samtidig presiserer industrien at massene vil bli tilbakeført etter at forekomsten er tatt ut. Noe som tyder på at industrien tar et ansvar i å begrense og kompensere for miljøpåvirkningen. Dette viser tydelig at industrien følger modellen til miljødirektoratet om «Tiltakshierarkiet», som illustrerer de fire prinsippene for å begrense skaden i naturen (Miljødirektoratet, 2025).

5.2 Medvirkning

Hvordan opplever de ulike aktørene medvirkningsprosessen om utviklingen på fensfeltet?

Medvirkninger en vanlig og forventet, særlig i saker som har stor betydning for lokalsamfunnet. Likevel er det viktig at det skjer på en måte som er inkluderende. Kriteriene for kvalitetsvurdering av medvirkningsprosessene slik det presenteres av Tomkiv et al. (2017), fremhever betydningen av å inkludere lokalsamfunnet tidlig i prosesser, for å sørge for at lokale verdier er tatt med. Samtidig foreligger det en balansegang her. For mye involvering og informasjon på et tidlig stadium i prosessen kan oppleves som forvirrende. Derfor er det viktig å involvere på riktig tidspunkt og fokusere heller på kontinuitet og fleksibilitet (Tomkiv et al., 2017). I denne saken har kommunen gjort et omfattende arbeid ved å arrangere folkemøter. Det ble påpekt i intervjuet at kommunen ikke har den fulle oversikten over hvor mange møter og arrangementer som er gjennomført. Tiltakene gjennomført av kommunen kan sees gjennom Arnsteins åtte trinn for innbyggerdeltagelse.

I Arnstein (2019) åtte trinn for innbyggerdeltagelse, illustreres det at jo høyere opp du kommer på stigen jo mer medvirkning har innbyggerne. Arnstein (2019) påpeker at det er en stor forskjell mellom å få være med i en prosess og det å bli hørt i en prosess. I intervjuene forteller flere informanter at de opplever prosessen som ensidig. Lokale mottar informasjon i aviser, på kommunens og industriens nettsider, eller ved deltagelse på folkemøter. En informant forteller at møtene stort sett følger et likt mønster hver gang: Lokale møter opp og lytter til presentasjoner, men i liten grad kommer til ordet. Samtidig som innholdet i informasjonen som deles med lokalbefolkningen stort sett er preget av en side av saken. Dette viser konkret til Arnstein (2019) tredje trinn i deltagelsesstigen, der informasjon er det første steget mot en ekte medvirkningsprosess. Samtidig understreker Arnstein at dette i seg selv ikke er tilstrekkelig alene. I dette tilfelle har kommunen og industrien valgt å informere befolkningen på et tidlig tidspunkt. Det at flere informanter opplever informasjonen som styrt og ensidig, samsvarer med Arnstein (2019). Det som kjennetegner medvirkning på det laveste nivået er nettopp at informasjonen formidles uten å åpne opp for særlig dialog og innflytelse (Arnstein, 2019).

Samtidig peker Arnstein (2019) på et viktig poeng i deltakerstogens fjerde trinn. Selv om det å innhente informasjon og meninger fra innbyggere er et steg i riktig retning, er det avgjørende at disse innspillene faktisk har en innflytelse for at det skal være en reell medvirkning.

Kommunen forteller at deres viktigste arena for medvirkning har vært etablering av bærekraftsråd. Rådet har hatt ni-ti møter med mål om å få lokale til å dele sine synspunkter. Tema for møtene har vært fire arealer som kommunen på forhånd har valgt ut i sin arealanalyse som mulige lokasjoner for en mineralpark. Samtidig har kommunen brukt bærekraftsrådet for å finne ut hva befolkningen ønsker mer informasjon om. Denne praksisen kan knyttes til deltakerstogens fjerde trinn, der det inviteres til meningsutveksling kombinert med andre former for involvering (Arnstein, 2019). På tross av all denne aktiviteten kommer ikke Fensprosessen høyere enn trinn 4 på Arnsteins stige som ifølge han, og mange som forsker på involvering er kun «tokenism.» Det er verdt å stille spørsmål om dette kan kalles medvirkning når befolkningen ikke har noe virkelig innflytelse og makt. Det betyr selvfølgelig ikke at kommunen vil ha en reell medvirkning fra folk. Det kan være at kommunen kanskje at de ikke

vet helt hvordan de kan gjøre det på en god måte eller at de prøver å følge standardprosedyren som ikke går i denne prosessen som er mer komplisert og krevende.

Lokalbefolkningens erfaringer fra bærekraftrådet har imidlertid vært varierende, og selv om det heter «råd» føles det ikke som at folk kan gi råd som blir hørt. Flere informanter blant lokalbefolkningen opplever at informasjonen enten har blitt utelatt eller ikke blitt tydelig kommunisert. Dette gjelder særlig informanter blant lokalbefolkningen som har fulgt prosessen tett, og som har satt seg inn i dokumenter knyttet til Fensfeltet. De beskriver deltagelsen i bærekraftrådet som forvirrende, og etterlyser hvorfor de deltar, hva formålet er og hvordan deres innspill faktisk blir brukt videre i prosessen. Lignende observasjoner har blitt gjort i mange andre prosesser, og at det er et viktig aspekt som påvirker kvaliteten på medvirkningsprosessen (Tomkiv et al., 2017).

I Bråtå (2020) påpekes det at kommunen som planmyndighet har ansvar for tilrettelegging av medvirkning. Et konkret tiltak fra Nome kommune har vært å inkludere opplæring i hvordan man skriver høringsuttalelser som en del av planprogrammet under Fensdagene. Dette tyder på at kommunen oppmuntrer lokalbefolkningen til å medvirke og si sine meninger, men innenfor rammer. Selv om et slikt tiltak kan gi en mulighet for dem som har bekymringer å si sine meninger, kan dette også ekskludere innspillene som ikke blir gjort på riktig måte.

Det som går igjen blant lokalbefolkningen som stiller seg positivt til hvordan prosessen har blitt håndtert forteller at de har tillit til industrien. En av hovedgrunnene til dette som ofte nevnes er at industrirepresentanten er en person de allerede har en relasjon til, og det bidrar til trygghet. Dette er ikke en person som kommer utenfra. Han selv er lokal, og har vært en kjent skikkelse blant lokalbefolkningen i mange år. Dette kan trekke paralleller til Espiritu (2015), der direktøren i Nussir involverte seg med lokalbefolkningen og tok seg tid til å skape relasjoner med det som var viktig for dem. På den andre siden har informantene også tillit til enkeltpersoner i kommunen, men ettersom kommunen styrer prosessen og står for mesteparten av informasjonsflyten, så er det også de som får den største kritikken vendt mot seg, som også viser til Espiritus (2015) funn. Samtidig vil det å ha styringsansvaret i en helt ny sak stiller naturligvis større krav til kommunen og representantene deres.

Flere informanter blant lokalbefolkningen opplever at Nome er lett påvirkelig, og viser til tidligere hendelser der kommunen har gått tilbake på avgjørelser som følge av lokal motstand.

En informant peker en situasjon mot en skolenedleggelse. En annen forteller at de med diabetes på sykehjemmet ikke lenger fikk tilpasset mat på grunn av budsjettkutt i kommunen. Etter massive protester og tilbakemeldinger, endret kommunen sine opprinnelige beslutninger. Dette kan tyde på at lokalbefolkningen har gjennomslagskraft. Samtidig er det verdt å merke seg at dette var saker som fikk mye oppmerksomhet. Likevel er kommunen et organ som skal gjøre tøffe prioriteringer (Bråtå, 2020). De skal balansere saker, og det skal de gjøre på vegne av lokale. Samtidig kan det knyttes direkte mot mulig gruvedrift. Nome er i en situasjon hvor det er et stort behov for flere arbeidsplasser, og de er sårbare. Likevel besitter ikke nødvendigvis kommunen den kompetansen de trenger for å vurdere saken. Dersom kommunen er i en sårbar situasjon og må ta tøffe valg, kan det antas at dette går på bekostning av medvirkning. Kommunen kan i verste fall se seg nødt til å gjennomføre en avgjørelse, til tross for lokal motstand.

6 Konklusjon

Gjennom denne studien er det undersøkt hvilke synspunkter og opplevelser tre aktører (kommune, industri og lokalbefolkningen), har knyttet til prosessen på Fensfeltet. Det er flere hensyn som må balanseres før etablering av en gruvedrift. Det er nødvendig med en helhetlig vurdering av økonomiske, sosiale og miljømessige konsekvenser.

Funnene viser at vektlegging og medvirkning forstås og praktiseres ulikt blant aktørene, hvor tillit, informasjon og involvering er sentrale elementer for prosessen. Kommunen har tatt en aktiv styringsrolle, og ser på medvirkning som en del av sitt forvaltningsansvar. Industrien fremhever at informasjon og kommunikasjon er viktige virkemidler for å bygge tillit. Det er mange faktorer som spiller inn for å oppnå lokal aksept, og det handler om mer en tillatelse fra myndighetene (Eckl et al., 2025). Det handler om den løpende støtten fra lokalsamfunnet, og forutsetter transparens, åpenhet og tillit (Eckl et al., 2025). Både kommunen og industri setter den sosiale aksepten høyt, og når lokalbefolkningen blir påvirket i så stor grad, er det viktig å ha denne medvirkningen. Det vil bare bli viktigere hvis det blir vedtatt at det blir mineralutvinning på Fensfeltet.

Blant lokalbefolkningen er det store variasjoner mellom meninger. For noen lokale er positive ringvirkninger en overveiende faktor for deres holdning. For andre lokale, er vektleggelsen knyttet til opplevelsen av å bli hørt og tatt på alvor. Dette er det flere som uttrykker usikkerhet rundt, spesielt med tanke på konsekvenser for miljø. Konkret knyttes usikkerheten rundt påvirkning på naturen til følelser av at medvirkningen ikke har ført til noe, og at det de vektlegger ikke har blitt adressert slik de ønsker. Dette er noe som uttrykkes gjentatte ganger, og adressering av miljøhensyn og miljøvirkninger viser seg å være svært viktig for lokalbefolkningen i Nome. Ifølge Arnstein (2019) medvirkningsstige, er medvirkning på det laveste nivået å bli gitt informasjon, uten å ha særlig mulighet til å bli hørt. Dette er noe som kommer frem blant flere av de lokale og kan peke på at det er mye som gjenstår for å få en fullverdig medvirkningsprosess mellom aktørene. Det som kommer tydelig frem, er at klar og åpen dialog skaper følelsen av tillit og involvering.

Samtidig er dette en ny rolle for kommunen, som også mangler verktøyene for å styre prosessen. og de støtter seg mye på industrien i prosessen. Dette kan igjen gjøre det vanskeligere å legitimere saken ovenfor lokalbefolkningen.

Selv om det ikke er bestemt at det blir mineralutvinning på Fensfeltet, har engasjementet vært stort. Resultatene viser at det stort sett er høy deltakelse og stort engasjement knyttet til prosessen. Det vil være svært viktig at kommune og industri utnytter dette engasjementet, og bruker det som en plattform for å oppnå god medvirkning i tiden fremover. De lokale er tydelig engasjert og ønsker å dele sine meninger. Dette er noe både kommunen og industrien må samarbeide om å adressere på en måte som gjør lokalbefolkningen trygge på at prosessen er i trygge og kapable hender.

7 Kildehenvisning

- Ahmed, S. K. (2024). The pillars of trustworthiness in qualitative research. *Journal of Medicine, Surgery, and Public Health*, 2, 100051.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.glmedi.2024.100051>
- Akuo-Ko, E. O., Otoo, F., Glover, E. T., Amponsem, E., Shahrokhi, A., Csordás, A., & Kovács, T. (2024). Statistical assessment of natural radioactivity, radon activity, and associated radiological exposure due to artisanal mining in Atiwa West district of the Eastern region, Ghana. *Heliyon*, 10(14).
- Andersen, G. (2020, 16. april). *Kvalitative intervjuundersøkelser*. Nasjonal digital læringsarena <https://ndla.no/nb/r/verktoykassa---for-elever/kvalitative-intervjuundersokelser/b3f3367696>
- Arnesen, S., Blåka, S., Broderstad, T. S., Saglie, J., Selvik, L.-M. M., & Winsvold, M. (2024). *Evaluering av lokaldemokratitiltak i foregangskommuner* (nr. 9-2024, NORCE Helse og samfunn).
<https://www.regjeringen.no/contentassets/89a327dfd20f405bab4775e99977c7a9/evaluering-av-lokaldemokratitiltak-i-foregangskommuner.pdf>
- Arnstein, S. R. (2019). A ladder of citizen participation. *Journal of the American planning association*, 85(1), 24-34.
- Aronsen, J. M., Smedt, K. D., Heggland, I., Dingsør, L., Tronstad, S., Pedersen, O. P., Ørstavik, I. B., Mahler, T., Bruhn, S. L., & Dagslott, N. C. (2021). *Hvordan skal vi dele forskningsdata? Utredning og anbefalinger om lisensiering og tilgjengeliggjøring*.
<https://kudos.dfo.no/documents/48028/files/30453.pdf>
- Askheim, O. G. A. (2008). *Kvalitative metoder for markedsføring og organisasjonsfag*. Universitetsforl.
- Badera, J. (2014). Problems of the social non-acceptance of mining projects with particular emphasis on the European Union—a literature review. *Environmental & Socio-economic Studies*, 2(1), 27-34.
- Barratt, M., Choi, T. Y., & Li, M. (2011). Qualitative case studies in operations management: Trends, research outcomes, and future research implications. *Journal of operations management*, 29(4), 329-342.
- Baskarada, S. (2014). Qualitative case study guidelines. *Başkarada, S.(2014). Qualitative case studies guidelines. The Qualitative Report*, 19(40), 1-25.
- Bingham, A. J. (2023). From Data Management to Actionable Findings: A Five-Phase Process of Qualitative Data Analysis. *International Journal of Qualitative Methods*, 22, 16094069231183620. <https://doi.org/10.1177/16094069231183620>
- Bogen, S. E. (2025, 28. Mars). *Regjeringen vil ha mer utvinning av mineraler – peker på nasjonal sikkerhet*. NRK. <https://www.nrk.no/rogaland/regjeringen-legger-fram-ny-minerallov-vil-ha-okt-utvinning-av-mineraler-1.17359846>
- Boyd, R. (2011). *Mineral- og metallressurser i Norge: potensial og strategisk betydning* (NGU Rapport 2011.030). https://openarchive.ngu.no/ngu-xmlui/bitstream/handle/11250/2664579/2011_030.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Brinkmann, S., Tanggaard, L., & Hansen, W. (2012). *Kvalitative metoder : empiri og teoriutvikling*. Gyldendal akademisk.

- Bryhni, I., Askheim, S., Hofstad, K., & Fossen, H. (2009, 23. april 2025). *Fensfeltet*. Store norske leksikon. <https://snl.no/Fensfeltet>
- Brøgger, W. C. (1921). *Die eruptivgesteine des Kristianiagebietes*. In commission bei J. Dybwad.
- Bråtå, H. O. (2020). Kommuner med befolkningsnedgang. Hva sier forskningen om ulike strategier, planer og tiltak og hva er kunnskapsbehovet? https://brage.inn.no/inn-xmloi/bitstream/handle/11250/2727174/Skriftserien17_20_online.pdf?sequence=6&isAllowed=y
- Cagno, S., Lind, O. C., Popic, J. M., Skipperud, L., De Nolf, W., Nuyts, G., Vanmeert, F., Jaroszewicz, J., Janssens, K., & Salbu, B. (2020). Micro-analytical characterization of thorium-rich aggregates from Norwegian NORM sites (Fen Complex, Telemark). *Journal of environmental radioactivity*, 219, 106273.
- Chen, Y., & Zheng, B. (2019). What happens after the rare earth crisis: A systematic literature review. *Sustainability*, 11(5), 1288.
- Dahlgren, S. (2005). *Miljøgeologisk undersøkelse av lavradioaktivt slagg fra ferroniobproduksjonen ved norsk bergverk på Sørve 1956 - 1965* (Rapport nr. 1, 2005). Telemark fylkeskommune. https://cdn.prod.website-files.com/67653e3287d0c12078edb518/67c02c58394f82bb121ffaa_Miljogeologisk-undersokelse-Regiongeologen-2005.pdf
- de Freitas Netto, S. V., Sobral, M. F. F., Ribeiro, A. R. B., & Soares, G. R. d. L. (2020). Concepts and forms of greenwashing: A systematic review. *Environmental Sciences Europe*, 32, 1-12.
- Drageset, S., & Ellingsen, S. (2009). Forståelse av kvantitativ helseforskning - en introduksjon og oversikt. *Nordisk tidsskrift for helseforskning*, 5(2), 100. <https://doi.org/10.7557/14.244>
- Drageset, S., & Ellingsen, S. (2010). Å skape data fra kvalitativt forskningsintervju. *Sykepleien forskning*, 5(4), 332-335.
- Drageset, S., & Ellingsen, S. (2011). Å skape data fra kvalitativt forskningsintervju. *Sykepleien forskning (Oslo)*(4), 332-335. <https://doi.org/10.4220/sykepleienf.2011.0027>
- Dushyantha, N., Batapola, N., Ilankoon, I., Rohitha, S., Premasiri, R., Abeyasinghe, B., Ratnayake, N., & Dissanayake, K. (2020). The story of rare earth elements (REEs): Occurrences, global distribution, genesis, geology, mineralogy and global production. *Ore Geology Reviews*, 122, 103521.
- Eckl, M., Mavroudi, M., & Tost, M. (2025). Social Acceptance of Mining Exploration Projects: Case Study from an Austrian Town. *BHM Berg-und Hüttenmännische Monatshefte*, 1-8.
- Eggert, R. G. (2001). Mining and economic sustainability: National economies and local communities. *A Study Prepared for the Mining, Minerals, and Sustainable Development Project, Colorado School of Mines*.
- EU. (2011). MELDING FRA KOMMISSJONEN TIL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, DEN EUROPEISKE ØKONOMISKE OG SOSIALE KOMITÉ OG REGIONKOMITÉEN OM HÅNDTERING AV UTFORDRINGENE I VAREMARKEDENE OG RÅVARER. Den Europeiske union Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011DC0025>
- Gleinsvik, A., Møller, G. H., Magnussen, E., & Juul, A. F. (2022). *Erfaringer med lovpålagte*

råd for medvirkning (Rapport 2022 - 01).

<https://www.ks.no/contentassets/26def46810e84efb85b29b4dcae192a2/Erfaringer-med-rad-for-medvirkning.pdf>

Graebner, M. E., Martin, J. A., & Roundy, P. T. (2012). Qualitative data: Cooking without a recipe. *Strategic Organization*, 10(3), 276-284.

<https://doi.org/10.1177/1476127012452821>

Gulati, P., Dhiman, V. K., & Pandian, J. D. (2023). Rigor and reliability of qualitative research conducted in various languages: Fundamentals and their application. *The Qualitative Report*, 28(3), 960-975.

Hedlund, G. (1995). *Niob - Romfartsmetallet fra Ulefoss. Gruvene på søve 1942 -45 og 1952-65*. Genius Forlag

Heincke, B. H., Mogaard, J. O., Rønning, J. S., & Smethurst, M. A. (2007). *Kartlegging av thorium, uran og kalium fra Helikopter ved Ulefoss, Nome Kommune* (NGU Rapport 2007.021). Norges geologiske undersøkelse.

https://web.archive.org/web/20200724220100/https://www.ngu.no/FileArchive/237/2007_021.pdf

Hovland, B. I., Bakken, K., Dale, O., Johnsen, W., Lunde, T., Melsom, P. A., Skolbekken, J.-A., Møller, V. S., Staff, A., Ulrichsen, C. P., Vatten, L., & Wifstad, Å. (2009). *Veiledning for forskningsetisk og vitenskapelig vurdering av kvalitative forskningsprosjekt innen medisin og helsefag* [veileder](Kvalitative forskningsprosjekt innen medisin og helsefag-NEM, Issue. D. n. f. komiteene.

<https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/kvalitative-forskningsprosjekt-i-medisin-og-helsefag-2010.pdf>

Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg. ed.). Cappelen Damm akademisk.

Jacobsen, D. I., Baldersheim, H., & Kühn, N. S. B. (2021). Faglig uavhengighet eller politisk lojalitet?: Norske kommunedirektørers balanse mellom fag og politikk. *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 37(4), 210-225. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2936-2021-04-04>

Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg. ed.). Abstrakt.

Kommunal- og distriktdepartementet. (2014). *Medvirkning* [Figur]. Regjeringen.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/plan/medvirkningsveileder/h2302b_veileder_medvirkning.pdf

Kommunal- og distriktdepartementet. (2024a). *Innbyggermedvirkning - Hvordan koble innbyggerdeltakelsen til det representative systemet i kommunene?* Regjeringen.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/b19bbacccc6641e6857cb2848c944491/dokumentet-i-pdf-format.pdf>

Kommunal- og distriktdepartementet. (2024b, 2. april). *Medvirkning*. Regjeringen.

https://www.regjeringen.no/no/tema/plan-bygg-og-eiendom/plan_bygningsloven/planlegging/fagtema/medvirkning/id2961720/?expanded=factbox2961724

Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2014). *Medvirkning i planlegging -*

Hvordan legge til rette for økt deltakelse og innflytelse

- i kommunal og regional planlegging etter plan- og bygningsloven [Veileder]. Regjeringen. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/plan/medvirkningsveileder/h2302b_veileder_medvirkning.pdf
- Kommune- og fylkesinndeling. (2018, 6. juli). *Innbygger medvirkning i planprosesser* Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunestruktur/Verktoy/lokaldemokrativeilederen/kommunen-og-innbyggerne/innbyggernes-medvirkning-i-planprosesser/id2425535/>
- Komnitsas, K. (2020). Social license to operate in mining: present views and future trends. *Resources*, 9(6), 79.
- Komperød, M., Rudjord, A. L., Skuterud, L., & Dyve, J. E. (2015). *Stråledoser fra miljøet. Beregninger av befolkningens eksponering for stråling fra omgivelsene i Norge* (StrålevernRapport 2015:11). Statens strålevern. https://www.researchgate.net/publication/284028369_Radiation_Doses_from_the_Environment_Calculations_of_the_Public's_Exposure_to_Radiation_from_the_Environment_in_Norway
- KS. (2018, 29. september 2018). *Innbyggermedvirkning kort fortalt*. kommunesektorens organisasjon. <https://www.ks.no/fagomrader/demokrati-og-styring/innbyggermedvirkning/om-innbyggermedvirkning/innbyggermedvirkning-kort-fortalt/>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg. ed.). Gyldendal akademisk.
- Larsen, B. E., Rønning, J. S., Ofstad, F., Tønnesen, J. F., Dahlgren, S., & Viken, G. (2020). *Geofysiske bakkemålinger og borer på Fensfeltet, Nome kommune, Vestfold og Telemark*
- fylke. *Løsmassemektighet og bergkvalitet*. (NGU rapport 2020.014). N. g. undersøkelse. https://www.ngu.no/upload/Publikasjoner/Rapporter/2020/2020_014.pdf
- Leitgöb, H., Seddig, D., Asparouhov, T., Behr, D., Davidov, E., De Roover, K., Jak, S., Meitinger, K., Menold, N., & Muthén, B. (2023). Measurement invariance in the social sciences: Historical development, methodological challenges, state of the art, and future perspectives. *Social science research*, 110, 102805.
- Løkken, S. A. (2024, 5. juni). *2 av 3 kommuner vokser fram mot 2050*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/befolkningsframskrivinger/statistikk/regionale-befolkningsframskrivinger/artikler/2-av-3-kommuner-vokser-fram-mot-2050>
- Maxwell, J. A. (2013). *Qualitative research design : an interactive approach* (3rd edition. ed., Vol. 41). Sage.
- Maxwell, J. A., Bickman, L., & Rog, D. J. (2009). Designing a Qualitative Study. In (2 ed., pp. 214-253). United States: SAGE Publications, Incorporated. <https://doi.org/10.4135/9781483348858.n7>
- Miljødirektoratet. (2025). *M-1941 | Plan- og utredningsprogram* [M-1941 | Plan- og utredningsprogram]. Miljødirektoratet. <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/arealplanlegging/konsekvensutredninger/plan--og-utredningsprogram/1-plan--og-utredningsprogram/1.1-nullalternativ>
- Nerby, T. (2023). *Ny giv for grønn teknologi i USA og Europa*. <https://media.wpd.digital/teknologiradet/uploads/2023/05/Saken-forklart-IRA-1.pdf>
- NGU. (u.å.). *Kritiske mineraler og metaller*. Norges Geologiske undersøkelser. <https://www.ngu.no/geologiske-ressurser/kritiske-mineraler-og-metaller>

- Noble, H., & Smith, J. (2025). Ensuring validity and reliability in qualitative research. *Evidence Based Nursing*, ebnurs-2024-104232. <https://doi.org/10.1136/ebnurs-2024-104232>
- Nome kommune. (2024a, 6. mai, 2025). *Fensfeltet*. Nome kommune. <https://www.nome.kommune.no/tjenester/fensfeltet-2/>
- Nome kommune. (2024b). *Fensfeltet*. Nome kommune. <https://www.nome.kommune.no/tjenester/fensfeltet/grunneiere/>
- Nome kommune. (2024c). *Kommunal planstrategi for Nome kommune 2024 - 2027* [Strategi]. Nome kommune. <https://www.nome.kommune.no/f/p9/icaef29f5-91fc-4d9e-8024-e1647f894bdf/kommunal-planstrategi-for-nome-kommune-2024-2027.pdf>
- Nome kommune. (2024d). *Samarbeidsavtale mellom Nome kommune og Rare Earths Norway AS og Ree Minerals AS vedrørende regulering mv. av arealer til Grønn Mineralpark i Nome kommune*. <https://www.nome.kommune.no/f/p9/i1535e52b-1a55-4f4b-b300-e515bc362f4f/samarbeidsavtale-vedr-gronn-mineralpark-signert-av-ordforer.pdf>
- Nygaard, V. (2018). Samfunnsaksept og interessekonflikter knyttet til mineralnæringen. (N1/2018). In: Norut.
- Nærings- og fiskeridepartementet. (2023a, 21. juni). *Norge skal utvikle verdens mest bærekraftige mineralnæring*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/-norge-skal-utvikle-verdens-mest-barekraftige-mineralnaring/id2986277/>
- Nærings- og fiskeridepartementet. (2023b). *Norges mineralstrategi*. Regjeringen Retrieved from <https://www.regjeringen.no/contentassets/1614eb7b10cd4a7cb58fa6245159a547/no/pdfs/norges-mineralstrategi.pdf>
- Perko, T. (2014). Radiation risk perception: a discrepancy between the experts and the general population. *Journal of environmental radioactivity*, 133, 86-91.
- Plan- og bygningsloven. (2008). *Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven - pbl)* (LOV-2008-06-27-71). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2008-06-27-71/§5-1>
- Popic, J. M., Bhatt, C. R., Salbu, B., & Skipperud, L. (2012). Outdoor 220 Rn, 222 Rn and terrestrial gamma radiation levels: investigation study in the thorium rich Fen Complex, Norway. *Journal of environmental monitoring*, 14(1), 193-201.
- Popic, J. M., Salbu, B., Strand, T., & Skipperud, L. (2011). Assessment of radionuclide and metal contamination in a thorium rich area in Norway. *Journal of environmental monitoring*, 13(6), 1730-1738.
- Prestvik, M. (2024, 6. juni). *Fensfeltet satt på Europa-kartet: Største forekomst av sjeldne jordarter*. Norges geologiske undersøkelse. <https://www.ngu.no/nyheter/fensfeltet-satt-pa-europa-kartet-storste-forekomst-av-sjeldne-jordarter>
- Prop. 1 S (2024–2025). *Prop. 1 S Proposisjon til Stortinget(forslag til stortingsvedtak* Retrieved from <https://www.regjeringen.no/contentassets/129560000777445d99c190eb2aab619e/no/pdfs/prp202420250001nfdddpdfs.pdf>
- Prop. 46 L (2017–2018). *Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)*. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/contentassets/f0964c05be1d4fefb54267e9255bb921/no/pdfs/prp201720180046000dddpdfs.pdf>

- Regjeringen. (2023, 24. november). *Kva er ei høyring?* <https://www.regjeringen.no/no/dokument/hoyringar/kva-er-ei-hoyring/id2459635/>
- Raness, A., Bjerkgård, T., Korneliussen, A., Ihlen, P., Wanvik, J., Sandstad, J., & Gautneb, H. (2009). Evaluering av framtidig behov og tilgang på industrimineraler og metaller i Budkerud, Telemark og Vestfold.
- Sand, K. (2018, 19. desember). *Intervju som forskningsmetode* [Forelesning]. NTNU Lectures. <https://www.youtube.com/watch?v=odN7GD78jLc>
- Segaard, S. B. (2020). *Det norske lokaldemokratiets legitimitet. Tillit, deltakelse og ulikhet.* <https://www.regjeringen.no/contentassets/aaf11c7dacf948e68ee6a96f36f90d4e/rapport-politisk-tillit.pdf>
- Seloa, P., & Ngole-Jeme, V. (2022). Community perceptions on environmental and social impacts of mining in Limpopo South Africa and the implications on corporate social responsibility. *Journal of Integrative Environmental Sciences*, 19(1), 189-207.
- Setså, R. (2023, 20. April). 34 kritiske råmaterialer. <https://geo365.no/34-kritiske-ramaterialer/>
- Sikt. (u.å.). *Meldeskjema.* <https://sikt.no/tjenester/personverntjenester-forskning/fylle-ut-meldeskjema-personopplysninger>
- Singh, P. K., Singh, R. S., & Singh, S. (2016). Environmental and social impacts of mining and their mitigation. National Seminar ESIMM-2016, Carbon sequestration through revegetated mine wasteland,
- Slovic, P. (2012). The perception gap: Radiation and risk. *Bulletin of the atomic scientists*, 68(3), 67-75.
- SSB. (2024a). *Midt-Telemark (Telemark)*. Statistisk sentralbyrå <https://www.ssb.no/kommunefakta/midt-telemark>
- SSB. (2024b). *Nome (Telemark)* Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/kommunefakta/nome>
- SSB. (2024c). *Skien (Telemark)*. Statistisk sentralbyrå <https://www.ssb.no/kommunefakta/skien>
- Storm, H. N., & Vareide, K. (2010). *Er tettsteder mer attraktive?* (TF-notat nr. 58/2010). Telemarkforskning. <https://openarchive.usn.no/usn-xmllui/bitstream/handle/11250/2439875/1945.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Suopajarvi, L., Beland Lindahl, K., Eerola, T., & Poelzer, G. (2023). Social aspects of business risk in the mineral industry—Political, reputational, and local acceptability risks facing mineral exploration and mining. *Mineral Economics*, 36(2), 321-331.
- Sømme, C. (2024, 27. juni). *Medvirkningslovgivningen det ikke hjalp å endre.* <https://www.medvirkning.no/medvirkningslovgivningen-det-ikke-hjalp-endre/>
- Tomkiv, Y. (2019). *Risk communication in nuclear emergency preparedness: Embracing the complexity* [Doktorgradsavhandling, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet].
- Tomkiv, Y., Liland, A., Oughton, D. H., & Wynne, B. (2017). Assessing quality of stakeholder engagement: from bureaucracy to democracy. *Bulletin of science, technology & society*, 37(3), 167-178.
- Torfin, J., Bentzen, T. Ø., & Winsvold, M. S. (2022). How institutional designs condition perceived local political leadership. *Local government studies*, 48(3), 341-366. <https://doi.org/10.1080/03003930.2020.1821664>
- Tost, M., Hitch, M., Chandurkar, V., Moser, P., & Feiel, S. (2018). The state of environmental sustainability considerations in mining. *Journal of cleaner production*, 182, 969-977.

- Vabo, S. I. (2025, 22. februar). *Kommunalt selvstyre*. Store norske leksikon.
https://snl.no/kommunalt_selvstyre
- Valberg, A. (2024, 13. desember). *Hvor kommer metallene til elbilen din fra?* Fridtjof Nansens Institutt. <https://www.forskning.no/fridtjof-nansens-institutt-gronn-omstilling-kina/hvor-kommer-metallene-til-elbilen-din-fra/2438203>
- van der Plank, S., Walsh, B., & Behrens, P. (2016). The expected impacts of mining: Stakeholder perceptions of a proposed mineral sands mine in rural Australia. *Resources Policy*, 48, 129-136. <https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2016.03.005>
- Årtveit, J. T. (2014). *Fensfeltet*. Fensfeltet geologiforening.
<https://www.nb.no/items/b73bdb84351ce5e570535dd3093bf820?page=8&searchText=fensfeltet>

Vedlegg

Vedlegg A

Intervjuguide kommune

****Kort presentasjon av intervjuer og intervjuobjekt samt det praktiske omkring hvordan intervjuet skal foregå.**

- Kan du fortelle litt om kommunens rolle i reguleringsprosessen for gruvedrift?
- I hvilken grad er dere involvert i gruveindustrien som etableres på Fensfeltet?
- Hvordan vil nye industriprosjekter påvirke kommunen?
 - **Oppfølging:** Hva skal til for at kommunen skal tjene på det?
- Hvordan er dialogen mellom industri, kommunen og lokalbefolkningen?
 - **Oppfølging:** *Hva tenker du er det viktigste for å sikre en god dialog mellom partene?*
- I hvor stor grad har dere initiert til dialog og diskusjon med lokalbefolkningen?
- I hvilken grad har lokalbefolkningen hatt et ønske om å involvere seg selv?
- Hvordan innhenter kommunen stemmer fra befolkningen?
- Hva slags reel innflytelse har disse stemmene - hvordan blir folkets tilbakemeldinger adressert i beslutningsprosessen?
 - **Oppfølging:** *Hva er det mest utfordrende?*
- Hvor går 'grensen' på hva folk (og kommunen) kan egentlig påvirke?
- Har det vært noen evalueringer om hvordan lokalbefolkningen opplever disse prosessene?
- Denne prosessen kommer til å ta mange år – har dere en plan på hvordan dere skal opprettholde involvering over tid?
- Basert på dine erfaringer, hvordan stiller lokalbefolkningen seg til etablering av gruvedrift på fensfeltet?
- Hvilke utfordringer opplever kommunen rundt prosessene rundt gruvedriften?
 - **Oppfølging:** *Hvordan balanserer dere industriens interesser med lokalsamfunnets interesser og kommunens egne behov?*
- Hvordan sikrer kommunen at eksisterende bebyggelse og lokale interesser blir ivaretatt i planleggingen og gjennomføringen av gruvedrift i Fensfeltet?

- **Oppfølging:** *Hvilke konkrete tiltak og hensyn blir tatt for å beskytte lokalsamfunnet?*
- I hvilken grad påvirkes private eiendommer av gruvedriften, og på hvilken måte ivaretas eksisterende bebyggelse og lokale interesser i planleggingen og gjennomføringen?
- Hvordan vurderer kommunen de langsiktige konsekvensene gruvedrift på Fensfeltet for områdets utvikling, når det gjelder velferd, arbeidsplasser, infrastruktur og miljø?
- På hvilken måte påvirker nasjonale mål kommunen, i gruvedriftsprosessen?
- **Oppfølging:** *Kan staten overstyre beslutningen som kommunen vedtar?*
- På hvilken måte følger kommunen opp at industrien tar i bruk bærekraftige tiltak for å redusere inngrep i naturen?
- Er det andre ting du ønsker å tilføye som jeg ikke har gått inn på?

Vedlegg B

Intervjuguide industri

- Kan du fortelle litt om hvem dere er og hva dere jobber med?
- Hva er deres tidshorisont hvis alt går etter deres planer?
 - **oppfølging:** *Hvor fort tror dere at dere kan gå i gang?*
 - **Oppfølging:** *Hver industri trenger en strømkapasitet. Er det slik at dette påvirker når dere setter i gang?*
- Hva er de viktigste faktorene dere vurderer når dere planlegger mineralutvinning i et område?
 - **Oppfølging:** *Hvor har dere planer om å utbygge?*
- Hvordan er dialogen mellom industri, kommunen og lokalbefolkningen?
 - **Oppfølging:** *Har det oppstått noen konflikter?*
- Hvordan blir lokale meninger ivaretatt i prosjektene deres /Hvordan adresserer dette i deres arbeid?
 - **Oppfølging:** *Hvilke begrensninger er det?*
 - **Oppfølging:** *Hva er det mest utfordrende?*
- Hvilke bekymringer hører dere fra lokale og hva har folk vært opptatt av?
- Sammenlignet med tidligere da det først ble snakk om Fensfeltet, er det noe dere ville gjort annerledes når det gjelder dialog og kommunikasjon med lokalsamfunnet?
- Har dere noen eksempler på innspill fra lokalsamfunnet som har påvirket planlegging av driften?

- I hvilken grad påvirkes private eiendommer av den potensielle mineralutvinningen, og på hvilken måte ivaretas eksisterende bebyggelse og lokale interesser i planleggingen?
- Hva slags arealinngrep planlegges?
 - **Oppfølging:** *Jeg har lest og hørt at det blir en såkalt «usynlig gruve». (Gjelder REN så vidt jeg har forstått) Kan du forklare meg hvordan dette vil fungere i praksis?*
- hva slags tiltak vurderer industrien for å minimere miljøpåvirkningen?
- Hvordan tror dere industrien vil påvirke lokalsamfunnet om 10–20 år?
- Hva styrer deres interesse i denne mineralutvinningen?
 - **Oppfølging:** *Er nasjonale mål noe dere tenker på?*
- Dere sier at [spesifikk for den enkelte bedrift]. Hva konkret gjør dere?
- Er det andre ting du ønsker å tilføye som jeg ikke har gått inn på?

Vedlegg C

Intervjuguide lokalbefolkning

- Hva jobber du med og hvilket forhold har du til Ulefoss og Fensfeltet?
 - **Oppfølging:** Nome kommune, og spesielt Ulefoss har lange erfaringer med lignende industri. Hvordan preger det dagens holdninger i lokalsamfunnet (etter din erfaring)?
- hvor lenge har du bodd der?
- Bor du i nærheten av et område eller benytter et område hvor det potensielt skal etableres gruvedrift eller hvor det har blitt utført boring?
- Hvordan vil gruvedrift på Fensfeltet eventuelt påvirke deg?
- Har det vært store arealinngrep siden det ble pratet om sjeldne jordartsmetaller og andre mineraler på Fensfeltet?
 - **Oppfølging:** *Er dette noe som engasjerer deg?*
- På hvilke måter opplever du at du og andre innbyggere involveres i saker som angår lokalsamfunnet?
- Har du noen formeningar knyttet til mineralutvinning på Fensfeltet?
 - **Oppfølging:** Har du noen bekymringer?

- I hvilken grad vet du hva som foregår om prosessen rundt Fensfeltet?
 - **Oppfølging:** *opplever du at kommunen og industrien har informert om prosessen?*
 - **Oppfølging:** *Er det informasjon som du gjerne skulle hatt angående gruvedrift på Fensfeltet som du ikke har fått?*
- Har du deltatt på informasjonsmøter om Fensfeltet?
oppfølging: *Hvorfor/hvorfor ikke?*
- Hvilke fordeler ser du ved at det etableres gruvedrift i området?
- Hvilke ulemper ser du ved at det etableres gruvedrift i området?
- Kan du komme på andre historiske beslutninger, og hvordan har prosessen vært før?
 - **Oppfølging:** *(eks. Opprydding etter gamle gruver)? Deponi, dumping?*
 - **Oppfølging:** *Hvordan har ting endret seg i måten kommunen jobber på? Følger de opp?*
 - **Oppfølging:** *ble deres meninger ble ivaretatt/eller ikke?*
- Opplever du at beslutninger som tas om lokalmiljøet reflekterer innbyggernes interesser og behov?
- Har du tillit til kommunen og politikerne i slike saker?
- Hvordan vil du vurdere dialogen mellom dere(lokalebefolkningen), industri og kommunen?
- Hva tenker du er det viktigste for å sikre god kommunikasjon mellom lokalbefolkning, næringsliv og kommunen?
- Basert på dine erfaringer, hvordan stiller andre lokale seg til etablering av gruvedrift på fensfeltet?
- Hva slags ringvirkninger tror du industrien Fensfeltet vil bidra med? *mtp. Økt verdiskaping, infrastruktur?*
- Noe mer du vil legge til eller tilføye som jeg ikke har gått nærmere inn på?

Vedlegg D

Samtykkeerklæring, lokalbefolkning

Vil du delta i forskningsprosjektet «Involvering av lokalbefolkning på Ulefoss med hensyn til gruvedrift på Fensfeltet»

Formålet med prosjektet

Dette er en forespørsel til deg om du vil delta i et forskningsprosjekt der formålet med prosjektet er å undersøke hvilke meninger og oppfatninger som foreligger mellom kommunen, industri og lokalbefolkningen, om prosessene rundt Fensfeltet. Som en del av prosjektet vil det gjennomføres intervjuer med lokale personer som bor i og rundt Ulefoss/Fensfeltet. Prosjektet er en del av min masteroppgave i Miljøvitenskap ved Norges Miljø- og Biovitenskapelige Universitet (NMBU).

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Fakultet for miljøvitenskap og naturforvaltning ved NMBU er ansvarlig for personopplysningene som blir behandlet i prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får denne forespørselen fordi du bor i Nome kommune med lokal tilknytning til Ulefoss/Fensfeltet hvor det potensielt skal foregå gruvedrift.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta, eller hvis du senere velger å be om å få dine opplysninger slettet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Om du deltar i dette prosjektet vil det innebære at du er med på et intervju. Intervjuet vil inkludere spørsmål om dine meninger og oppfatninger om prosessene rundt utvikling på fensfeltet. Dette inkluderer blant annet involvering i prosesser, tilknytning til område og erfaringer. Intervjuet skal vare i maks 60 minutter. Det vil bli gjort taleopptak av intervjuet som slettes med en gang intervjuet er transkribert.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har beskrevet i dette skrevet. Vi behandler personopplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det vil kun være meg (Camille Jane E. Fredriksen) som vil ha tilgang til det komplette datamaterialet og som kommer til å behandle den.
- For å sikre at ingen andre skal få tilgang ditt navn og dine personlige opplysninger, vil ikke filen få et avslørende filnavn, men erstattes med et tallsiffer.
- Transkriberingen vil gjennomføres ved hjelp av Autotekst.
- Resultatene av intervjuene vil ta del i min masteroppgave.

- Ingen personlig identifiserbar informasjon vil bli publisert

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysningene om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Fakultet for miljøvitenskap og naturforvaltning ved NMBU har personverntjenestene ved Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør, vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 20.06.2025 når oppgaven er levert og forsvart. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger anonymiseres, lyd/videoopptak slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- Å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- Å få slettet personopplysninger om deg
- Å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål eller vil utøve dine rettigheter, ta kontakt med:

- Camille Jane E. Fredriksen (camille.jane.esmero.fredriksen@nmbu.no, 913 09 297)
- Vårt personvernombud: Hanne Pernille Gulbrandsen, (personvernombud@nmbu.no, 402 81 558)

Hvis du har spørsmål knyttet til Sikts vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt på epost: personverntjenester@sikt.no, eller på telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Yevgeniya Tomkiv
(Forsker/veileder)

Camille Jane E. Fredriksen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [sett inn tittel], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

☐ å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg E

Samtykkeerklæring, kommune og industri

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Involvering av lokalbefolkning på Ulefoss med hensyn til gruvedrift på Fensfeltet»?

Formålet med prosjektet

Dette er en forespørsel til deg om du vil delta i et forskningsprosjekt der formålet med prosjektet er å undersøke hvilke meninger og oppfatninger som foreligger mellom kommunen, industri og lokalbefolkningen, om prosessene rundt Fensfeltet. Som en del av prosjektet vil det gjennomføres intervjuer med sentrale aktører med særlig relevans til dette. Prosjektet er en del av min masteroppgave i Miljøvitenskap ved Norges Miljø- og Biovitenskapelige Universitet (NMBU).

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Fakultet for miljøvitenskap og naturforvaltning ved NMBU er ansvarlig for personopplysningene som blir behandlet i prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får denne forespørselen fordi du gjennom din jobb er involvert i Nome kommune hvor det potensielt skal foregå gruvedrift.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta, eller hvis du senere velger å be om å få dine opplysninger slettet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Om du deltar i dette prosjektet vil det innebære at du er med på et intervju. Intervjuet vil inkludere spørsmål prosessene rundt utvikling på fensfeltet. Dette inkluderer blant annet involvering og påvirkning fra lokalbefolkning og erfaringer. Intervjuet skal vare i maks 60 minutter. Det vil bli gjort lyd/videoopptak av intervjuet som slettes med en gang intervjuet er transkribert.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har beskrevet i dette skrevet. Vi behandler personopplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det vil kun være meg (Camille Jane E. Fredriksen) som vil ha tilgang til det komplette datamaterialet og som kommer til å behandle den.
- For å sikre at ingen andre skal få tilgang ditt navn og dine personlige opplysninger, vil ikke filen få et avslørende filnavn, men erstattes med et tallsiffer.
- Transkriberingen vil gjennomføres ved hjelp av Autotekst.
- Resultatene av intervjuene vil ta del i min masteroppgave.
- Ingen personlig identifiserbar informasjon vil bli publisert

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysningene om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Fakultet for miljøvitenskap og naturforvaltning ved NMBU har personverntjenestene ved Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør, vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 20.06.2025 når oppgaven er levert og forsvart. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger anonymiseres, lyd/videoopptak slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- Å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- Å få slettet personopplysninger om deg
- Å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål eller vil utøve dine rettigheter, ta kontakt med:

- Camille Jane E. Fredriksen (camille.jane.esmero.fredriksen@nmbu.no, 913 09 297)
- Vårt personvernombud: Hanne Pernille Gulbrandsen, (personvernombud@nmbu.no, 402 81 558)

Hvis du har spørsmål knyttet til Sikts vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt på epost: personverntjenester@sikt.no, eller på telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Yevgeniya Tomkiv
(Forsker/veileder)

Camille Jane E. Fredriksen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [sett inn tittel], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

☐ å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg F

Publisert post på sosiale medier – rekruttering av informanter «Forespørsel til intervju»

Forespørsel om intervju angående Fensfeltet (ANONYMT)

Hei alle sammen i Nome kommune!

Jeg studerer miljøvitenskap ved NMBU, og skriver en masteroppgave om lokalsamfunnets involvering i den potensielle gruvedriften på Fensfeltet. **I den forbindelse, ønsker jeg å snakke med lokale for å forstå hvordan dere opplever planene for Fensfeltet.** Hvordan har dere blitt involvert, hvilke bekymringer eller håp har dere, og hvilke konsekvenser ser dere for deres lokalsamfunn? Jeg ønsker å snakke med dere fordi det er dere som vil bli direkte berørt dersom planene blir vedtatt.

Hva går intervjuet ut på?

Jeg vil gjerne prate med deg om dine erfaringer, meninger og tanker rundt utviklingen på Fensfeltet. Alle perspektiver er verdifulle, uavhengig om du er engasjert i saken eller ikke. Jeg ønsker å få innsikt i ulike perspektiver (positive, kritiske eller nøytrale) for å få en bredere forståelse. Alle intervjuene vil være **anonyme**, og dataene vil bli behandlet konfidensielt.

Litt praktisk om intervjuet:

- Intervjuene vil vare i 30-60 minutter.
- Intervjuet kan gjennomføres både fysisk (jeg bor selv i Porsgrunn), eller digitalt.
- **Tema:** Involvering, erfaringer, påvirkning, bekymringer og tanker om Fensfeltet
- Som nevnt vil alle intervjuene være anonyme, og ingen personopplysninger vil bli delt.

Vil du delta?

Dersom du ønsker å delta eller kjenner noen som kan være aktuelle for meg å prate med, setter jeg stor pris på det. Det er ingen forpliktelser, men din erfaring og dine meninger vil være svært verdifulle for å gi et nyansert bilde av hvordan planene for Fensfeltet oppleves lokalt.

Hvis du er interessert i å bidra, send meg gjerne en privat melding (PM), eller en e-post, så kan vi avtale tid for intervju.

Ser frem til å høre fra deg, og ta gjerne kontakt hvis det er noe som er uklart. 😊

Vennlig hilsen,

Camille Fredriksen

camille.jane.esmero.fredriksen@nmbu.no

Masterstudent i miljøvitenskap, NMBU

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskaplege universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway